

Edmunds Burnevics
ŽURKAS

LUGA PIECOS CĒLIENOS, DEVIŅĀS AINĀS

PERSONAS

Mārcis Akots — kolektīva «Jaunā sēja» valdes priekšsēdētājs. Komunists

Lidija — viņa sieva

Fricis — viņu dēls, komjaunietis

Pēters Grumba — «Jaunās sējas» mašīnu stacijas pārzinis, reliģiozs fanātiķis

Berta — viņa sieva

Kārlis — viņu dēls, pioniers un fotokors [fotokorespondents]

Tāmiņš — baptistu sludinātājs

Glūda — pareizticīgo priesteris

Ķipars — ārzemju reliģiskās apvienības «Pētera zobens» aģents, bijušais kolonijas baptistu sludinātājs

Siergals — baptists, staigulis

Pošķu Otīlija — Siergala sieva

Izņemot astoto skatu, visa darbība norisinās kolektīva «Jaunā sēja» robežās.

Pirmie pieci skati notiek vienā dienā; sestais skats otrā rītā, septītais un astotais skati — trīs mēnešus vēlāk, rudenī.

Laiks — 1930. gads.

PIRMAIS CĒLIENS

Pirmā aina

Grumbu mājas pagalms. Pa labi dzīvojamā ēka. Pa kreisi klētiņa, kuras galā malkas grēdas. Tālāk vidū redzama kūts. Pagalmā lauksaimniecības mašīnas. Uz vienas sēd Grumba.

Kārlis, gatavodamies viņu fotografēt, skatās aparātā.

Kārlis. Atkal tev galva nav fokusā! Pacel drusku augstāk!

Grumba. Nu, tad ķīķē ātrāk. Nevaru taču es viņu turēt stundām ilgi — kā uz bildes.

Kārlis. Nešūpojies!

Grumba. Tev laikam tas aparāts pareizi nerāda, es tak sēdu kā piesalis.

Kārlis (*atiedams no aparāta*). Nē. Neder. Nav nemaz dinamikas!

Grumba. Kā tev nav?

Kārlis. Fotokorespondenci, kurai trūkst revolūcijas dinamikas, redaktors avīzē neievietos.

Grumba. Nu, tad tu velti pūlies. No manas sirmās bārzdas tu avīzei nekādu dinamiku neizspiedīsi.

Kārlis. Bet ir jāizspiež! Pagaidi drusciņ. (*Aizskrien aiz mājas.*)

Grumba. Vai nu skrej, vai ne — bārzdu graizīt nelaidīšu.

Kārlis (*uzvel vecu mašīnas ratu*). Te tev būs. Turi. (*Izvelk no kabatas āmuriņu.*) Še āmurs.

Grumba. Ak tad šie krāmi ir tā... Kā tu teici?

Kārlis. Jā. Dinamika. Bet tikai tavās rokās... Ja avīzē būs bilde, kura rāda, ka tu strādā, un apakšā būs parakstīts: «Kolektīva «Jaunā sēja» mašīnu stacijas pārzinis biedrs Grumba darbā,» — tad katrs teiks, ka fotokors pratis uztvert akūtu, ar šīsdienas revolūcijas dinamiku bagātu momentu. Vai nu tas tā tieši ir — es nezinu, bet tā mūs instruktēja skolotājs fotopulciņā. Ar kreiso roku turi ratu, labajā āmuru. Tā. Tev vajaga rādīt, it kā tu sistu. Saproti? Nu, tā.

Grumba. Vai, vai! Ja nu kāds cilvēks tagad redzētu, kā tu mani dīdi, tad tas zvieltu zirga balsi.

Kārlis (*skatīdamies aparātā*). Roku nolaid drusku zemāk! Ja uz bildes neredzēs āmuru, ļaudis domās, ka tev tikai sprunguls rokā.

Grumba. Nepļāpā, bet dari. Ja man nogurs roka, uz bildes nebūs pat sprunguls redzams.

Kārlis. Nekusties! Es fotografēju. Viens, divi, trīs! Gatavs. Pateicos. (*Palokās pret tēvu.*)

Grumba. Lūgtu, lūgtu. Tu, es tā skatos, rīkojies kā īsts pilsētas fotogrāfs. Tas ar — stumda, grūsta, līdz pēdīgi pasaka paldies.

Kārlis (*rīkojas uz promiešanu*). Ja atnāk Fricis, saki, ka es esmu laboratorijā.

Grumba. Vai šie jau mājā?

Kārlis. Esot atbraukuši.

Grumba. Es viņus gaidīju tikai uz rītdienu.

Kārlis. Skaties, tur jau viņš nāk. Mēs iesim un attīstīsim uzņēmumu. Cik tagad pulkstens? (*Paskatās uz sauli.*) Saule rāda, ka deviņi. Pusdesmitos dabūsi sevi redzēt. (*Uz Frici.*) Fiksāža ir? Magniju dabūji?

Fricis. Atvedu visu. Bet noskrējos gan kā ratiņš. Visus veikalus izošņāju, kamēr atradu magniju.

Kārlis. Iesim uz laboratoriju attīstīt uzņēmumus.

Fricis. Vai daudz tev ir?

Kārlis. Uzņemu «Jauno sēju» no visām debespusēm, ar visiem aktīvistiem. (*Ābi iet.*)

Grumba. Tēvs arī atbrauca?

Fricis. Jā.

Grumba. Saimniecības lietas pilsētā nokārtojāt?

Fricis. Viņš pats tūliņ būs še un pastāstīs. (*Aiziet.*)

Grumba iet uz istabas pusi. Kad viņš aizgājis līdz durvīm, pie klētiņas parādās Siergals.

Siergals. Tss, tss!

Grumba (*atskatās*). Tu? (*Pieiet pie viņa.*) Ko tu te nāc?

Siergals. Kurp tie puikas aizgāja?

Grumba. Laikam uz pagrabu, bildes taisīt.

Siergals. Redzēju, redzēju, kā tie smurguļi ap tevi nerrojās.

Grumba. Vai gribi, lai tavu godību arī nofotografē?

Siergals. Trakais! Pie tevis nācu.

Grumba. Pie manis? Nu, ko tad prasi, kur puikas?

Siergals. Es rīkojos, kā man piekodināts... Saproti? Tie puikas mani nedrīkst redzēt.

Grumba. Tu nāc kādā uzdevumā?

Siergals. Draudzes galva, brālis Tāmiņš, mani sūtījis.

Grumba. Ak tā? Nu, tad stāsti ātri, drīz tie puikas var būt atpakaļ.

Siergals. Redzi nu, kādos tīklos tu esi sapinies. Nedrīksti vairs savās mājās uzņemt viesus, ne arī runāt, ko gribi un kā gribi. Man, šurpu nākot, bij jāslapstās ap pakškiem kā slepkavam.

Grumba. Kārlēna dēļ varētu nākt katrs kaut kurā laikā. Viņš klausu un mēli nepalaiž. Ja tikai tie citi tik bieži nestaigātu.

Siergals. Vai viņš dievu lūdz? Svētos rakstus lasīt un saprast viņu māci?

Grumba. To jau nu daru. Bet reizēm gan sāk vairīties. Paliek spītīgs. Vakar pat — visu pēcpusdienu kaktā nostāvēja. Bij aizbēdzis, lai nebūtu jānāk uz rīta lūgšanu.

Siergals. Pielūko, brāli, ka pasaule viņu nesamaitā. Tā būtu vislielākā apgrēcība tavai dvēselei, par kuru tu pastarā dienā tiktu pazudināts elles ugunīs.

Grumba. Akots nāk!

Siergals. Nu, nelaime! Vai viņš ilgi te būs?

Grumba. Saimniecības lietas nokārtos.

Siergals. Kārtojiet drīz. Es pagaidīšu tepat aiz malkas grēdām. Zini: sludinātājs arī te.

Grumba. Te? Kur?

Siergals. Ir Tāmiņš un vēl citi. Viņi mūs gaida rājumā.

Grumba. Ej! (*Siergals prom. Grumba apsēžas. Uznāk Akots.*)

Akots. Labdien, mašīnu meistar! Ko — remontē ratu?

Grumba. Blēņas. To tik tad izremontēs, kad fabrikā pārkausēs.

Akots. Nokusu steigdamies. (*Apsēžas.*)

Grumba. Tad jau tev kāda priecīga ziņa? Traktoru būsi izkaulējis?

Akots. Ne traktoru, bet simts sivēnus dabūju. Uz traktoru mums vēl jāpagaida.

Grumba. Vēl jāgaida? Nu tad nezin vai mūsu lielsaimniecība līdz sagaidīšanai nesairs.

Akots. Kāpēc sairs?

Grumba. Ļoti vienkārši, izputēs tāpat kā jau daudzas, kuras noorganizēt prata, bet ar mašīnām neapgādāja. Nu, padomā pats — kā mēs bez traktora lai saimniekojam?

Akots. Tāpat kā līdz šim. Zeme mums pavasarī neapsēta nepalika?

Grumba. Labi, labi, bet cik pūles tas neprasīja? Ēdiens vakaros vairs negāja pie sirds.

Akots. Tu, redzams, par daudz gaidi no tā traktora. Ja mēs viņu kādreiz dabūsim — bez mūsu pūlēm viņam būs tāda pat vērtība kā šim sadilušajam čuguna gabalam.

Grumba. Es tik saku to: bez traktora ar kolektīvu organizēšanu nebij ko steigties, varēja vēl dzīvot un apstrādāt zemi katrs par sevi.

Akots. Nu, tevi tak kolektīvā ar varu neviens netura. Ja gribi — ej kaut šodien ārā.

Grumba. Kā tad! Lai pēc tam mani izbazūnē par budzi un likvidē? Lai mani noslauka no zemes virsus!

Akots. Ja tu kolektīvā esi stājies tikai aiz bailēm no slotas, tad tev viņā arī ar traktoru būs grūti. Vienmēr tu čīkstēsi. Tādi kolektīvistu ir kolektīvam tikai par nastu.

Grumba. Ak tu gribi mani no «Jaunās sējas» dabūt ārā?

Akots. Kāpēc es? ... Man liekas, ka tu pats taisies skriet ...

Grumba. Nekas tev ar to aizdabūšanu neiznāks. Es visus man uzdotos darbus izdaru uz mata. Visas mašīnas ir kārtībā.

Akots. Nu, pietiks, pietiks.

Grumba. Jā. Kad nu nevari pieķerties, tad tev pietiek. Bet man vis nepietiek.

Akots. Iesim izmērīt tavu veco kūti. Tur vajadzēs ierīkot aizgaldas, kur pagaidām novietot sīvēnus.

Grumba. Cik tu teici? Veselu simtu dabūji?

Akots. Jā. Simtu. Kad ierīkosim aizgaldas, brauksim viņiem pakaļ. Pēc tam varēsim sākt būvēt cūkām

jaunu kūti. Priekš tā izsniedza kredītu, veselu tūk-
stoti.

Grumba. Tas nu viss labi, bet ko mēs viņiem
silē liesim? Kur simts cūkām barību ņemsim? Ja tie
sivēni nonīks, būs mums jāatbild.

Akots. Atkal tu čiksti! Galu galā es nesaprotu,
ko tu īsti gribi? Nekas tev nav pa prātam! Nu, tad
klausies: sivēni mums jāņem, jo tāds ir valdības rī-
kojums. Barības iztrūkumu dabūsim no Cūkkopības
tresta. Nu? Mēms esi palicis?

Grumba. Ja jau piespiež, tad jāņem.

Akots. Tāds kā bez kauliem!

Grumba. Ej skaties kūti. Es iešu pēc mēra.

Berta. Jūs tur, abi, pagaidāt!

Grumba. Atkal būs kas jāklausās.

Akots. Tavai sievai būs jāuzņemas par sivēniem
galvenā pārraudzība.

Grumba. Es tam esmu pretim.

Akots. Viņa būs ar mieru.

Grumba. Tādu atbildību es nevaru uzņemties.
Nē.

Akots. Grumba, tu neaizmirsti, ka tagad ne tu,
bet viss kolektīvs ir saimnieks.

Berta (*uznākdama*). Ja jūs tos puikas nesaval-
dīsat, es par jums sūdzēšos avīzei. No viņiem tak
vairs nav glābiņa! Pa pagrabu vien dzīvo! Man va-
jag tikt pie biežpiena — šie nelaiž iekšā! Laborato-
rijā šie esot! Stikli no gaismas baidoties!...

Grumba. Vai tev tas biežpiens tur svilst, ka ne-
vari drusku pagaidīt?

Berta. Darbs man svilst! Jātaisa agrāk pusdiena,
ka var tikt uz pļavām. (*Uz Akotu.*) Un tavs arī...
Tam taču vajadzēja būt prātīgākam — bārzda jau sāk
dīgt uz lūpām! Bet kas to dos!

Grumba. Lai nu puikas priecājas.

Berta. Tev tik — lai priecājas! Lai priecājas un

vazādamies karsē pagrabu, kamēr pa ēdienu tārpi sāk ložņāt.

Akots. Pagrabā viņiem nav nekāda iešana. Lai rīko sev citur tumšu kaktu.

Berta. Es to viņiem jau tiku tikām esmu kaluse.

Akots. Klausies, ļaudis runā, ka tu esot varena cūku audzinātāja.

Berta. Vai daudz tev ir? Dod tik šurp, tad redzēsi, kā sivēni apveļas.

Akots. Šaubos, vai jūsu vecajā kūtī visus varēs ievietot.

Berta. Ak tāds leģions gan?

Akots. Ar tavu sivēnu kopā būs simts un viens.

Berta. Simts? Tas nu gan man vienai būs par grūtu. Tāds bars izšļurbās ēdamā veselu mārku.

Akots. Kāpēc tev vienai... valde dos tev palīgus un visu vajadzīgo. Tu tik būsi tas prezidents.

Grumba. Cūku prezidents!

Berta. Kas to varēja nosapņot! Tāds cūku prezidents jau esot tikai kaut kur ārzemēs. Nu, kas ta man — ja dosat palīgus un ēdamo, esmu ar mieru palikt par to prezidentu.

Grumba. Skaties tik, ka tev tā valdība nesāk buntoties.

Berta. Nebaidies. Gan pratīšu parūpēties, lai sivēniem ir pilnas siles.

Akots. Nu, prezidente, nāc līdz! Iesim apskatīt, kā tur varēs viņus ievietot.

Grumba ieiet istabā.

Berta. Ak vesels simts ruksīšu! Vai tu viņus jau redzēji? Kādiem deguniem? Vai strupie?

Akots. Suga ļaba. Desmit mēnešos būs augums un spēkis. Ejam.

Berta. Kur Pēteris palika?
Akots. Iegāja istabā pēc mēra.

Grumba iznāk un noskatās aizejošos. Tad it kā gaidīdams pagriežas uz to pusi, kur pirmīt aizgāja Siergals.

Siergals. Kurp aizgāja?

Grumba. Uz kūti.

Siergals. Puikas?

Grumba. Neuzskries. Tik saki drīz un ej. Es negribu, ka tevi kāds te redz. Nojaudīs, ka man ar tevi kas kopējs, — pataisīs par budzi, un tad — elpa ciet.

Siergals. Nu, bet kā tad to lai ierīko? Viņi grib ar tevi runāt.

Grumba. Ak Tāmiņš?

Siergals. Ir arī Glūda un bijušais sludinātājs Ķipars.

Grumba. Ķipars no ārzemēm atbraucis?

Siergals. Jā. Ar uzdevumu no turienes brāļiem.

Grumba. Še viņi nedrīkst rādīties.

Siergals. Tad nāc uz mežu.

Grumba. Neaizmirsti, ka mežam ir ausis.

Siergals. Kur tad?

Grumba. Jā, kur lai satiekamies? Pagaidi! Saved viņus aiz dārza manā vecajā pirtī. Tur mēnešiem ilgi kāja netiek sperta.

Siergals. Dieva kalpus pirtī? Būtu jel kaunējies.

Grumba. Kā viņi grib, tā lai dara. Citas vietas man nav, un pasaulei rādīties nedrīkst.

Siergals. Iešu un teikšu.

Grumba. Ja ved, tad tikai uzmanīgi. Neejat visi barā, bet pa diviem. Pēc laiciņa aiziešu es arī.

Bertas balss. Vīrs, nāc taču drīzāk!

Grumba. Ej prom! Eju jau, eju.

Abi aiziet. Uznāk puikas.

Kārlis (*skatīdamies negatīvu pret sauli*). Brīnumskaists uzņēmums! Tu tik paskaties! (*Fricis skatās.*)

Fricis. Vai ar dispozīju ņēmi?

Kārlis. Nē. Uz momentu. Vienu divdesmit piekto daļu no sekundes.

Fricis. Jā. Tehnika tev jau laba.

Kārlis. Tehnika! Bet tu būtu paskatījies arī uz saturu. (*Nem un skatās pats.*) Tu teiksi, ka te nav dinamikas? Tu teiksi, ka es neprotu uzķert akūtus momentus?

Negatīvu paņem atkal Fricis.

Fricis. Ko viņš tur taisa?

Kārlis. Mašīnas labo. Saproti: viņš strādā... es piezagos klāt — čiks! — un gatavs. Tā, lūk, vajag dinamiku meklēt.

Fricis. Kas tas par veci, kas tur aizslapstās?

Kārlis (*vēl negatīvā skatīdamies*). Jēru zaglis.

Fricis. Bez jokiem. Redz, kā viņš lien.

Kārlis. Ķer rokā!

Fricis. Nūdien, tas ir ko nozadzis! Un tamdēļ es, Fricis Akots, mobilizēju sevi par kriminālnodaļas aģentu un sekoju tam noziedzniekam pa pēdām.

Kārlis. Bet tev jau nav suņa.

Fricis. Man pašam labas nāsis. (*Uzrauj cepuri uz acīm un lieliem soļiem aizskrien.*)

Kārlis (*atkal skatās*). Lai nu kāds saka, ka es neesmu mūsu kolonijas fotopulciņa pirmais fotokors. Šis uzņēmums būs avīzē iekšā un pašā... (*šīnī momentā negatīvs krīt un saplīst. Kārlis ķerdams satupstas*) priekšā. (*Tādā pat stāvoklī.*) Ir jau iekšā! (*Pieceļas.*) Draņķis! (*Pasper ar kāju un aizskrien.*)

Priekš kars

OTRAIS CĒLIENS

Otrā aina

Grumbu vecās pirts priekštelpa. Ap sienām soli. Mazs lodziņš,
Dibenā durvis uz karsto vietu.

Tāmiņš (*sēž tumšākajā kaktā*). Nesaprotu, kāda vilka pēc es nācu pirmais! Glūdu vajadzēja sūtīt. (*Neviļus atrod kabatā sērkoņus.*) Un ar spičkām kabatā! Nu, tā tik vēl trūka, ka mani noķertu kā dedzinātāju! (*Noslēpj sērkoņus kādā spraugā.*) Ak, dievs, pasargi tu savu kalpu! Tikai tavas valstības dēļ es līdu pirmais šajā caurumā.

Siergals. Nu, brāli, vai nopēries? (*Durvis.*)

Tāmiņš. Nemētāties ar vieglprātīgiem vārdiem!

Siergals (*uz Glūdu*). Kāp ātrāk!

Glūda. Kas tās, velns, par durvīm! Te var pierēi ragus uzdauzīt.

Siergals. Veca ēka. Viņa celta tolaik, kad nandariem bij mode durvis taisīt zemas, ar sliekšņiem ceļgalaugstumā.

Glūda. Pār šo pat kazai grūti pārlēkt. Augstumā daudz netrūkst no bikšu bantes.

Siergals (*uz Tāmiņu*). Vai Grumba vēl nav bijis?

Tāmiņš. Nē.

Siergals. Tagad iešu un atvedīšu brāli Ķiparu.

Tāmiņš. Klausies — Grumbam suns ir?

Siergals. Vai nu šis bešā!

Tāmiņš. Ka tik nesadzen pēdas un nesāk riet.

Siergals. Nebaidies. Suns piesiets. (*Iziet.*)

Glūda. Vai, vai, kur mēs tagad esam!

Tāmiņš. Pirtī.

Glūda. Kā tas antikrists plosās — dieva kalpiem jāslapstās... ak, kauns!

Tāmiņš. Vilks zin kad šī pirts pēdējo reizi kurināta, bet man sviedri spiežas pa visām vietām.

Glūda. Tas man pilnīgi saprotams. Ja mums te uzskrien kāds komunisti, tad debesis neredzēsim vairs nemūžam. Ietupinās mūs tāpat kā luterāņu mācītāju Folkbergu.

Tāmiņš. Par ko viņš sēd?

Glūda. Esot uz kanceles izgāzies. Aizrāviem un sācis sprediķot politiku.

Tāmiņš. Tad nav ko brīnēties. Es tajā ziņā esmu tik uzmanīgs, līdzībās vien runāju, bet tomēr avīzēs raksta, ka aģitējot pret valdību.

Glūda. Jā, mums tagad vajag būt gudriem kā čūskām.

Tāmiņš. Vēl gudrākiem...

Glūda. Es, piemēram, lai apmānītu tos korespondentus, pravieša Elijas dienā aizlūdzu dievu par Staļinu un Trešo internacionāli.

Tāmiņš. Bīstams līdzeklis. Tā var arī dažu labu draudzes locekli apmulsināt.

Glūda. Par to es nebaidos. Mēs ar djakonu tos šaubīgākos paši apciemojam un atkal nostiprinām ticībā.

Tāmiņš uzceļas.

Glūda. Vai gribi mukt?

Tāmiņš (*pie lodziņa*). Es baidos, ka saimniece to suni nav palaiduse vaļā.

Glūda. Siergalu viņš pazīst. Apošņās un neries.

Tāmiņš. Bet Ķiparu?

Glūda. Nevajag sevi velti baidīt. Mazs šunelis... pasviedīs ar sprungulu un aiztrieks. Domā labāk, kā ar Grumbu tiks galā, — tas ir palicis neuzticīgs.

Tāmiņš. Komunistiem viņš pārdevis savu miesu, bet viņa domas pieder man.

Glūda. Vai esi drošs, ka arī viņa domas nav aizmaldījušās uz citiem mērķiem?

Tāmiņš. Ja es par to šaubītos, tad neieteiktu viņu mūsu kopējam darbam... Nāk!

Glūda. Grumba?

Tāmiņš. Siergals ar Ķiparu.

Glūda. Ka tik nu Grumba ilgi nekavētos. Tiktu mēs no tā karstuma ārā.

Siergals (*attaisījis durvis*). Nenodauziet tik pieri. Tās zāles durvis tādas pazemas.

Ķipars (*uzkritoši nabadzīgi ģērbies*). Nekas. Grumba vēl nav atnācis?

Glūda. Liek sevi gaidīt.

Ķipars. Vai nebūs apdomājies?

Tāmiņš. Par viņu es galvoju.

Ķipars. Tad turpināsim savu — komunistu žargonā runājot — zemgrīdes kongresu. Siergal, tuvāk pie lodziņa!

Siergals. Jā, jā, jā! Bez sarga te nevar. Bet vai labāk man neiziet un nevaktēt ārā?

Ķipars. Kā jūs domājat, kungī?

Glūda. Var kāds ieraudzīt.

Tāmiņš. Suns var uzskriet.

Ķipars. Paliekat tepat. Nu, kungī? Apdomājāt? (*Pauze.*) Nu?

Glūda. Esmu ar mieru.

Tāmiņš. Brāli Ķipar, atkarot Krievijā baznīcai viņas tiesības — tāds ir arī mans pirmais bauslis. Visiem mums tas jādara sava amata, dieva valstības un pašu labklājības dēļ, kaut mēs no ārzemēm nesaņemtu ne grasi.

Glūda. Palīdzības tomēr vajag. Ar saviem līdzekļiem vairs nepietiek, ko baznīcas jūntam caurumus

aizlāpīt. Par personīgu vajadzību apmierināšanu nav i ko runāt.

Ķipars. Es jau pirmīt jums teicu, ka līdzekļu netrūks. Arī jūsu personīgās vajadzības netiks aizmirstas. To apsolu jums kā ārzemju reliģiskās apvienības «Pētera zobens» ģenerālsuperintendents. Tā tad galvenais būtu nokārtots?

Glūda. Gandrīz, ja atskaita metodiskos jautājumus.

Ķipars. Grumba vēl nenāk?

Siergals. Laikam ticis Akota ķetnās.

Ķipars. Glūdas kungs, cik lielu apgabalu jūs apkalpojat?

Glūda. Tagad esmu palicis viens pa trīs rajoniem.

Ķipars. Vai kolektīvu jūsu rajonos daudz?

Glūda. Vairs rokām nepietiek pirkstu, lai saskaitītu.

Ķipars. Ja būsat rosīgs — visi pirksti paliks pāri.

Glūda. Darišu, cik varēšu.

Ķipars. Un ko teiks brālis Tāmiņš?

Tāmiņš. Nespēju abraukāt. Mani gaida visi ziemeļrietumu apgabalā izkaisītie brāļi.

Ķipars. Vai tavu draudžu locekļi arī tik strauji kolektivizējas?

Tāmiņš. Nē. Mūsu brāļi tik karstu nestrebj. Viņi to darītu tad, ja valdība nepiespiestu kolektīvā uzņemt trūcīgos un bezzemniekus. Nu, bet vieniem pašiem organizēties nedod atļauju.

Glūda. Citticībniekus viņi neierauga. Tos viņi savā saimē negrib.

Siergals. Mums rieb j tā krustu mešana un svētbilžu laizīšana.

Tāmiņš. Vispār baptistus kolektīvā neuzņem.

Ķipars. Bet Grumba? Jūs teiksat, ka tas nav baptists? Kāpēc tad mēs te nācām?

Siergals. Atsacījās no draudzes. Jau pusgadu pirms kolektīva noorganizēšanās sāka atklātībā dievu zaimot.

Tāmiņš. Ar Grumbu tās lietas citādas. Ja viņš nebūtu tā darījis — tad tagad kaut kur ziemeļos ledu laizītu. Viņš taču, kā komunisti viņu vērtē, pēc saimniecības lieluma — turīgs vidējais.

Ķipars. Kā jums, Glūdas kungs, liekas? Es domāju, ka Tāmiņš ātri tiks galā ar «Jauno sēju».

Glūda. Šķīdīs! Tāds kolektīvs, kurā mūsu ļaudis tikuši iekšā, ilgi pasauli nemocīs. Man gan tik viegli neies. Manos rajonos ir kolektīvi, no kuriem neviens vecis vairs nenāk uz baznīcu. Es nesaprotu, kā es tur tikšu klāt!

Ķipars. Diplomātiski rīkojoties, tiksat. Nu, Tāmiņ, lai dievs tev palīdz!

Glūda. Un visi svētie pravieši.

Siergals. Nu reiz nāk!

Ķipars. Interesanti, vai viņš mani pazīs?

Glūda. Ilgi neesat tikušies?

Ķipars. Es pazudu no šejienes tūliņ pēc Oktobra revolūcijas.

Siergals (*atgrūž durvis*). Mēs jau domājām, ka esi nomiris.

Tāmiņš. Ilgi tevi gaidījām.

Grumba. Kārlis aizturēja. Pirmītējais uzņēmums šim esot saplīsis. Lika man atkal otrreiz stāvēt pie tā rata.

Siergals. Kā tāds!... Ļaujas muļķa puikam sevi komandēt.

Grumba. Par muļķi viņu nesauc. Bildes viņam iznāk labas. (*Sasveicinās ar Tāmiņu.*)

Tāmiņš. Vai šo pazīsti?

Grumba. Ja nezinātu, tad neteiktu vis...

Ķipars. Esi sveicināts, brāli Grumba! (*Dod roku.*)

Grumba. Jā, balss tā pate, bet izskats... izskats nav. Bārzdu uzaudzinajis esi, un apģērbs... neņem ļaunā, brāli, bet man jāsaka, ka kurš katrs mūsu kolektīva bezzemnieks izskatās švītīgāks.

Ķipars. Apstākļi tādi... Nekā nevar darīt.

Grumba. Vai tevi trūkums piemeklējis?

Ķipars. Trūkumu gan es nepazīstu.

Grumba. Negribas ticēt. Tā tev liek runāt tava pazemīgā sirds.

Ķipars (*uz Siergalu*). Vai neesi ko manījis?

Siergals. Pat zvirbulis nav laidies.

Ķipars (*uz Grumbu*). Tad klausies: izņemot jūs četrus, cits neviens cilvēks nedrīkst zināt, ka esmu ieradies.

Grumba. Ak tamdēļ tā esi tērpies? Negribi, ka pazīst?

Ķipars. Pats tak vari iedomāties, ka nevarēju jūsu zemes varenajiem prasīt atļauju iebraukt viesoties. Kamēr tiku pāri robežai, man bij jāslapstās pa krūmiem kā lapsai.

Grumba. Tātad tu bez valdības ziņas?

Glūda. Viņš ir nācis ar dieva ziņu. Un dievam no tavas valdības atļauja nav jāprasa. Viņš savus kalpus sūta, kurp iegribas.

Grumba. Bet kā tad jūs visi tā sagadījāties kopā?

Glūda. Uz tavu jautājumu atbildu ar bībeles vārdiem: neizdibināmi ir tā kunga ceļi.

Ķipars. Šoreiz mums brālis Siergals tos neizdibināmos ceļus palīdzējis savest līdz šai pirtij.

Siergals. Viegli jau nebij. Kā jakts sunim bij jādzenas, kamēr jūs visus savedu kopā.

Grumba. Jā... pirtī... Neņemāt nu ļaunā, kungi, ka es jūs pieņemu tādā necienīgā vietā. Sirdsapziņa mani per tikpat kā smalkām rīkstēm, bet neko nevaru

darīt. Savā namā vest un kā viesus pie galda sēdināt nedrīkstu.

Siergals. Nuja! Tur jau tagad komunisti ieperiņājušies.

Grumba. Mani par tādu neturat.

Tāmiņš. To jau zinām. Bet bez grēka tomēr neesi.

Grumba. Es jau nu gan cenšos dzīvot pēc rakstiem.

Tāmiņš. Smags grēks ir tas, ka tu pasaules priekšā atsacījies no dieva un draudzes.

Grumba. No dieva atsacījies neesmu. Viņš dzīvo manā sirdī.

Ķipars. Bet kāpēc tad tu slēp savu piederību pie draudzes? Kāpēc tu negribi, ka brāļus redz tavā sētā?

Siergals. Jā. Viņš mūs pirtī spundē!

Grumba. Kad noorganizēja kolektīvu, man no draudzes bij jāatsakās. Kā baptists es tur nebūtu ticis uzņemts, jo Akots tajā pašā sapulcē teica, ka sektanti esot cītīgākie sociālisma kaprači. Mīlie brāļi, nu sakāt, ko citu es varēju darīt, ja negribēju tikt likvidēts. Manas mājas tak pašā centrā. Tās viņiem vajadzēja dabūt.

Siergals. Negaudo! Neaizmirsti, ka sienām ir ausis.

Tāmiņš. Pareizi. Ar savu skaļo taisnošanos vari mūs visus iegāzt kādā nelaimē.

Grumba. Kas te nu nāks?

Ķipars. Ak tad tu tiešām esi atteicies no draudzes?

Grumba. Jā. Tas mans noziegums.

Ķipars. Tāmiņ, runā nu tu ar viņu tālāk.

Tāmiņš. Vai tu, tā darīdams, arī iedomājies, kāds sods tev tiks piespriests pastarā dienā?

Grumba. Es rītos un vakaros lūdzu piedošanu no dieva.

Tāmiņš. Ar lūgšanām vien nepietiek. Pasaules priekšā atsacīties no draudzes ir vislielākais grēks, un tamdēļ tev ar darbiem ir jāiemanto atpakaļ dieva žēlastība.

Grumba. Nu, ko lai es daru? Kā lai izpērku savu grēku?

Glūda. Tāmiņa kungs, informējat viņu.

Tāmiņš. Grumba, saki tu man — vai komunisti dievu zaimo?

Grumba. Zaimo.

Tāmiņš. Mūsu lūgšanas namā danču zāli ierīkoja?

Grumba. Jā. Lūgšanas namu mums atņēma.

Tāmiņš. Dievvārdu sludinātājus un mācītājus cietumā sloga?

Grumba. Arī taisnība.

Tāmiņš. Nu, kas tad mums jādara ar mūsu ienaidniekiem?

Grumba. Bībele mūs māca viņus mīlēt.

Glūda. Neprašā!

Tāmiņš. Nu, labi, savus ienaidniekus tu vari mīlēt. Bet ko tu darīsi ar dieva ienaidniekiem? Vai tos tu arī domā mīlēt?

Grumba. Sakāt — vai jūs mani otrreiz kristīt gribat, ka tā iztaujājat? Savu ticību es reiz esmu apliecinājis un rakstus lasīt neaizmirstu.

Tāmiņš. Ar lasīšanu vien par maz, vajag arī saprast, ko lasa.

Ķipars. Pareizi, vajag saprast — un saprast tā, kā to prasa pašreizējais laikmets. Lai neticība kā ļauna nezāle nenomāktu dieva vārda sēklu, tad bībeles izpratnei jāatrod jauna loģika. Un es esmu pārliecināts, ka, ja Kristus dzīvotu tagad un pie mums Krievijā, viņš Pēterim nebūtu pavēlējis bāzt zobenu makstī, bet būtu uzsaucis: «Pēter, Jāni un Tom,

cērtat! Cērtat komunisma zarus un atvases! Un, ja jums nolūst ieroči, — kaļat sev jaunus!»

Glūda. Kungi, neaizraujaties! Še ienaidnieka aizmugurē tik gari un skaļi debatēt — tā ir bīstama lieta.

Grumba. Jūs gribat, lai paceļu zobenu?

Tāmiņš. Tas tev jādara, lai tu nebūtu remdens un lai tas kungs tevi neizspļautu no savas mutes.

Grumba. Vai lai es izstājos no kolektīva? Tad jau man beigas! Likvidēs kā budzi.

Tāmiņš. Tas tev nav jādara.

Grumba. Nu, ko tad? Iet uz kolektīvistu sapulci un sākt dievvārdus sludināt? Tad viņi paši mani iztrieks no kolektīva.

Tāmiņš. Arī tas tev nav jādara.

Glūda. Tev vajag būt tik gudram kā čūskai.

Grumba. Brāļi, viens man ir skaidrs: jūs mani tagad kūdāt pret valdību.

Tāmiņš. Neaizmirsti — tikai pret dieva ienaidniekiem.

Grumba. Tad sakāt — ko īsti lai daru?

Tāmiņš. Tev jāuzlaiž salna sociālistiskajām draugām. Saproti? Tev jāsagrauj kolektīvs «Jaunā sēja», lai tu atkal varētu būt saimnieks savās mājās.

Grumba. Iznīcini — viegli pateikt, bet, sāksu to darīt, — uz vietas arestēs. Vai tādas lietas jau nav diezgan piedzīvotas?

Glūda. Arestē tikai muļķus, bet ne tādus kā tevi, kam galva uz pleciem.

Tāmiņš. Vajag rīkoties uzmanīgi un lēnām, lai nepieķer.

Grumba. No Akota nenoslēpsi neniķu.

Siergals. Ir gan viņš dīdāms un mācāms! Riebjas klausīties.

Ķipars. Varbūt tev patīk kolektīvā dzīvot?

Grumba. Kas tur var būt par patikšanu, kad citi

tevi komandē. It sevišķi tas Akots... kā ģenerālis iepleties...

Siergals. Ko tad tu vēl tiepies pretim? Dari, ko draudze tev uzdod.

Grumba. Bet kur es atradišu patvērumu, ja pret mani celsies kādas aizdomas?

Tāmiņš. Dievs un draudze tevi atminēs.

Ķipars. Nu? Mēs gaidām tavu atbildi.

Grumba. Vai tiešām mans noziegums pret dievu tik liels, ka tas jāizpērk ar postītāja darbiem? Ak, brāļi, ko jūs ar mani darāt!

Siergals. Puņķojas kā ienāšains zirgs!

Grumba. Labi. Lai notiek jūsu griba.

Tāmiņš. Dieva griba, brāl.

Ķipars. Nu, tad mēs varam iet. Siergal, izej paskaties, vai semafora vaļā.

Siergals. Tūliņ. (*Iziet.*)

Ķipars. Papriekšu iešu es un Glūda. Pēc tam, Tāmiņ, tu. Visi barā nevar.

Tāmiņš. Kāpēc ar Glūdu? Es pirmais atnācu.

Glūda. Tie pirmie vienmēr būs tie pēdējie.

Siergals (*durvis*). Neviena neredz.

Ķipars. Tāmiņ, tu pastāsti Grumbam, kā lai viņš īsti rīkojas. Nu, sveiki. Laikam tik drīz atkal neredzēsīmies.

Grumba. Ak tu jau prom? Nedabūji nemaz pavisoties. Uz kurieni tagad domā doties?

Ķipars. Jāapmeklē vēl citas draudzes, tad atpakaļ pa meža taku uz turieni, no kurienes nācu. Sveiks!

Grumba. Laimīgu ceļu!

Glūda. Esi tik stiprs un nelokies kā niedra vējā.

Siergals. Jā. Lai nesāk atkal griezt ilksis uz otru pusi. (*Iziet.*)

Grumba. Kāpēc tas Glūda te bij?

Tāmiņš. Vai tas kāds brīnums? Ārzemēs tagad visi ticīgie apvienojušies uz cīņu pret neticību, neskatoties uz to, pie kādas baznīcas viņi pieder. Un tas pats jādara arī mums, jo ienaidnieks mums visiem viens. Lai pareizticīgie, luterāņi un katoļi met krustus, lai viņi gavē un kvēpina. Vai tev uz to jāskatās? Galvenais tas, ka viņiem tāds pat mērķis kā baptistiem.

Siergals (*durvis*). Tāmiņ, nāc nu!

Grumba. Bet viņš jau vēl man neko nepaguva pastāstīt.

Tāmiņš. Siergals to darīs.

Siergals (*uz Grumbu*). Vai nākt tūliņ atpakaļ?

Grumba. Nē. Nāc labāk vakarā pēc saules rieta — būs drošāk.

Siergals. Visi jūs tik tramīgi un bailīgi kā stirnas. Šis pats... nav vērts, ka par vīru sauc.

Grumba. Beidz tu mūs te ķircināt ar savu lielo drošsirdību. Skaties, kāds mutes bajārs atradies!

Tāmiņš. Klusāk! Var kāds sadzirdēt.

Grumba. Lai dzird!

Tāmiņš. Siergal, brāļu starpā neder tādiem vārdiem mētāties.

Siergals. Nu, ko tad viņš te visu laiku spirinājas! It kā viņu kāds vestu pie kaušanas!

Tāmiņš. Sveiks. Ja tev uznāk šaubas, neaizmirsti sevi stiprināt ar lūgšanu. (*Aiziet.*)

Grumba (*uz ceļiem*). Ak, dievs, vai tiešām mans noziegums tik liels, ka tu mani gribi tik smagi pārbaudīt!

Priekškars

Trešā aina

Grumbu pagalmā.

Kārlis (*rikojas ap aparātu, domā*). Vēl vajadzētu ko uzņemt! Bet ko?

Berta. Ak te tu man esi? Nu tu dabūsi!

Kārlis. Māmiņ, ne tik lieliem soļiem — apgāzīšu aparātu.

Berta (*draudēdama*). Ja jūs man vēlreiz līdīsat pagrabā, es jums ausis noraušu! Taisni kā sodiba! Ar savām bildēm cilvēkam vairs dzīvot neļauj. Kāpēc šodien nestrādā?

Kārlis. Man šodien brīvdiena.

Berta. Ak brīvdiena? Nu, tad tik skaties, ka savā brīvdienā nedabū mācību. Ja noķeršu tevi pagrabā — labi nebūs.

Kārlis. Pagrabā vairs neiesim. Mums tur nemaz tā nepatīk. Tikko sākam strādāt, daudzās pie durvīm.

Berta. Vai tad jūs nevarat citur sev vietu atrast? Tādu, kur nemaisāties pa kājām. Būtu apskatījuši to pašu veco pirti.

Kārlis. Pirtī nevar. Tur daudz žurku. Viņas var mums saēst bildes.

Berta. Kur tad nu pamestā pirtī žurkas celsies! Bet, ja kāda tiešām manāma, iespundē palaikam kaķi, lai izdzenā.

Kārlis. Mēs labāk to būdu izdezinficēsim. Fricim ir sērs.

Berta. Vai nu prāts! Ar uguni? Pamēģināt tik. Būtu zinājuse, ka tu tik vieglprātīgs, to aparātu nebūtu tev pirkuse. Dezinficēšot! Tā jau jūs sev galu sameklēsāt. Nosmaksāt līdzī žurkām.

Kārlis. Nu, labi, labi. Es iesprostošu tur kaķi.

Berta. Tā lai arī būtu. (*Aiziet.*)

Kārlis apsēžas uz mašīnas un svilpo.

Fricis (*uzskrien*). Ko tu te svilpo?

Kārlis. Ko tad lai daru? Vairāk nav ko fotografēt. Visi vērtīgākie momenti, kolektīva sasniegumi, zaudējumi un aktīvisti ir jau nofotografēti.

Fricis. Nav gan! Vēl viens moments ir neuzņemts.

Kārlis. Nav tiesa.

Fricis. Ir.

Kārlis. Nav!

Fricis. Nu, kad es tev saku!... Un pats svarīgākais...

Kārlis. Kas tas varētu būt?

Fricis. Gribi zināt, kas bij tas jēru zaglis?

Kārlis. Vai tu viņu noķēri?

Fricis. Rokā ir! Un vesela banda!

Kārlis. Zagļi? Laupītāji? Kontrrevolucionāri?

Fricis. Nē. Pātarnieki.

Kārlis. Un tie man jāfotografē?

Fricis. Katrā ziņā.

Kārlis. Pateicos. Es jau neiešu dēļ katra bībelnieka savas platītes tērēt. To viņi nav vērti.

Fricis. Tas tik būs joks, kad tavš tēvs to bildi redzēs avīzē!

Kārlis. Mans tēvs arī tajā bandā?

Fricis. Kā tad! Kolektīvistu sapulcē lielās, ka ar baptistiem nekādu sakaru vairs neesot, bet slepeni ar Siergalu un citiem bībelniekiem iet pirtī dievu lūgt.

Kārlis. Tu dzirdēji?

Fricis. Es tik ātri nevarēju tikt pirtij klāt, vajadzēja uzmanīties. Un, kad es uzlīdu uz pirts griestiem, viņi jau bij beiguši un gāja prom. Skaidri sardzirdēju tikai to, ka Siergals nosolījās šovakar pēc saules rieta vēl atnākt. Tad viņi tur sabārās un aizgāja.

Kārlis. Lai viņi nedomā to pirti sev par baznīcu

dabūt! Māte mums atvēlēja tur ierīkot savu laboratoriju. Pagrabā vairs nav brīv iet.

Fricis. Nebaidies. Mēs viņus no turienes izkūpināsim.

Kārlis. Tu domā — ar sēru? Māte teica, ka vajagot izdzenāt ar kaķi.

Fricis. Vai māte arī zin, ka viņi tur iet?

Kārlis. Nē. Mēs runājam par žurkām.

Fricis. Zini? Mēs viņus no turienes izkūpināsim ar magniju. Par laimi, vakar gadījās nopirkt.

Kārlis. Dod roku, draugs. Atzīstos, bez tevis mana fotogrāfa acs šo momentu būtu palaiduse garām.

Fricis. Nu, ņem savu lielgabalu, un ejam. Mums tagad, kamēr diena, vajag izmēģināt, kā tur izdodas uzņēmums. Es aizskriešu tikai uz mājām pēc magnija. Esi možs!

Kārlis. Vienmēr možs!

Fricis. Lai dzīvo «Jaunās sējas» fotokori Kārlis Grumba un Fricis Akots. *(Iziet.)*

Priekškars

Ceturrtā aina

Skatuves iekārtojums tas pats, kas otrā ainā. Vakarš. Stipra krēsla. Fricis rāda sveci. Beidz sagatavošanās darbus. Noslēpj aparātu iepriekš sagatavotā vietā.

Kārlis. Bet kā es pēc tam no viņiem tikšu vaļā?

Fricis. Sapūt kaut ko. Melot tu proti.

Kārlis. Protu gan. Bet pionierim melot nav brīv.

Fricis. Pioniers drīkst melot tad, ja viņa šķiras ienaidnieks grib izzināt to, kas pionierim pašam un

viņa biedriem vēlāk var nākt par sliktu. Ja tu tiem dievlūdžējiem pēc magnija eksplozijas teiktu, ka esi viņus fotografējis, viņi sadauzītu tevi ar visu aparātu. Un tad viens fotokors būtu mazāk.

Kārlis. Pareizi. Un tamdēļ būtu labi, ja tu ar šo paliktu. Var būt, ka nepratīšu izmeloties, un tad mūsu šķiras ienaidnieki var sākt mani kaut.

Fricis. Nē, Kārli, es palikt nevaru. Ja viņi arī mani te redzēs, tad viņiem var celties kādas aizdomas, sāks meklēt, ošņāt, un, ja aparātu atrod, — tad beigts ir!

Kārlis. Labi. Bet ko lai es pēc magnija eksplozijas viņiem sapūšu?

Fricis. Saki... Jā, tā lieta nopietna... Saki, ka nodarbojies ar eksperimentiem. Teic, ka gribēji redzēt, cik krievu magnijs dod dūmu, ja viņam klāt piejaukta Bertoleja sāls. Bet, ja viņi grasās kauties, iesaucies, un es no griestiem lēkšu zemē.

Kārlis. Bet, ja man, tā mierīgi sēdot un gaidot, žurkas sāks līst klāt?

Fricis. Ķer pie astes un svied atpakaļ. Ilgi tev nebūs jāgaida. Redzi, cik jau liela krēsla. Nu, ej karstākajā vietā un turi spičkas gatavas uz vilkšanu. (*Kārlis iet.*) Uzmanīgāk! Nenogāz magniju! Durvis pavisam nepiever, lai var žigli aizdedzināt.

Kārlis. Ka tik es neizsvilinu acis.

Fricis. Galvu slēp aiz durvīm.

Kārlis. Nu, ej. Man tāda nojauta, ka viņi jau nāk.

Fricis aiziet.

Bertas balss. Kārli, nāc vakariņās!

Kārlis. Tā tik vēl trūka!

Friča balss. Kārli, tu neatsaucies.

Kārlis. Pats saprotu.

Balss nāk aizvien tuvāk. Pēc brītiņa Berta atver durvis.

Berta. Kārli, vai tu te? Nav. (*Griežas iet prom, aiz viņas stāv Grumba.*) Vai, kā tu mani nobiedēji! Kā tu te gadījies?

Grumba. Redzēju, ka uz pirti nāk cilvēks, devos skatīties, vai nav kāds zaglis.

Berta. Kas tad te nu zaglim ko ņemt!

Grumba. Bet ko tu šē meklē?

Berta. Kārli. Un arī tevi. Nevienu no jums šodien nevar vakariņās sadabūt. Domāju, ka Kārlis būs šē. Pirmīt atvēlēju viņam ierīkot šē laboratoriju. Pagrabā nosolījās vairs neiet.

Grumba. Kā tu bez manas ziņas tā drīksti rīkoies un atvēlēt? Kamēr kolektīvā tikuse, nemaz vairs neprasa vīra padoma.

Berta. Neblarkšķi. Nāc labāk ēst! (*Iet.*)

Grumba. Uz priekšu tu tos niķus atmet! Vai saproti?

Berta. Ej bekot!

Grumba (*kad Berta aizgājuse, ienāk pirtī un apsēžas*). Lielā kolektiviste! Bekot sūta! Stāsti nu tādai brāļu gribu. Nē. Ja negribu dabūt sirdī čūskas dzēlienu, tad to nevaru darīt. (*Pie lodziņa.*) Tas ar nezin kur aizmeties.

Siergals. Ei! Vai tu te?

Grumba. Ātrāk nevarēji atlīst?

Siergals. Tāmiņš piekodināja, lai nākot labi vēlu.

Grumba. Runā! Jāiet vakariņās.

Siergals. Šē. (*Iedod vīstokli.*)

Grumba. Kas te?

Siergals. Visa pasaule.

Grumba. Visa pasaule? Nesaprotu.

Siergals. Lūdz saprašānu no dieva. (*Siergals metas ceļos.*)

Grumba. Tūliņ tas jādara?

Siergals. Zināms, ka tūliņ. Kamēr dievs tavu

prātu nebūs apgaismojis, es nevaru sākt tev neko skaidrot. (*Sini brīdī uzliesmo magnijs. No spilgtās gaismas abiem apžilbst acis.*)

Siergals. Dievs, esi žēlīgs! Dzīvu mani ellē ieogrūduši! Kur tās durvis palikušas!

Grumba. Lai paliek durvis. Ņer labāk to uguns laidēju.

Siergals. No kuras spraugas viņa izšāvās?

Kārlis (*atver durvis, dobja balsi*). Uguns izšāvās no karstās vietas.

Siergals. Nu, tas ir pats sātans. Vai! Glābjat! Kur tās durvis palikušas!

Grumba. Liec mieru durvīm! Meklē labāk kādu rungu un gāz tam sātanam pa galvu!

Grumba atrod stūrī rungu un, pamanījis Kārļa stāvu, atvēzējas.

Kārlis. Tēt! Nevajag! Tas esmu es.

Grumba. Kārlis?

Kārlis. Jā. Tavs dēls Kārlis.

Grumba (*nospļaujas un nolaiž rungu*). Nu, cik tur trūka, ka mēs tevi būtu nosituši.

Siergals. Ak tu, teļa aste! Svīpstīķis tāds!... Nu tik, Grumba, meklē rikstes un ecē viņam dibenu. Šitādas burlacības izdomājis! Dzīviem cilvēkiem svilina acis no pieres laukā!

Kārlis. Nekā es negribēju svilināt.

Siergals. Priekš kam tad to uguni kurināji?

Kārlis. Es gribēju redzēt, cik krievu magnijs dod dūmu, ja viņam piejaukta Bertoleja sāls.

Grumba. Melo! Tu te līdi skatīties, ko mēs darām.

Kārlis. Tēt, es nezināju, ka jūs te nāksat dievu lūgt. Un mums te tagad laboratorija ierīkota.

Siergals. Netici tam knauķim! Kāpēc tad neat-saucies, tikko mēs atnācām?

Kārlis. Tāpēc, ka man ienāca prātā jūs drusciņ nobaidīt.

Siergals. Būtu man pār tevi valdīšana, tad es tevi tā nosukātu, ka tu veselu nedēļu muktu no krēsla.

Grumba. Siergal, iesim.

Siergals. Jā. Iesim. Un par to baidīšanu durvīm bomi priekšā! Lai tas kucēns te smilkst līdz rītam.

Kārlis. Es protestēju.

Grumba. Protestē, cik gribi.

Siergals. Un, ja tu nepievaldīsi savu mēli un izplurkstēsi, ka tēvs nāca pirtī dievu lūgt, tad viņš tavu muguru tā nozilinās, ka tur nepaliks ne baltumiņa, kur blusai uzņemties.

Grumba. Sēdi nu krātiņā. Otrreiz vairs neiedrošināsies par dievu un sirmiņiem matiņiem ņirgāties.

Siergals. Krātiņš vien tam velna bērnam par maz, te vajadzēja ko citu darīt. (*Iziet.*)

Kārlis (*pēc pauzes*). Ciet ir! Mīlais Frici, tu, kas tupi tur uz pirts augšas spaļiem! Sūti savus eņģelus mani glābt!

Friča balss. Tūliņ, mans draugs! Tas eņģelis jau kāpj zemē. (*Attaisa durvis.*) Bēdz nu, tava cietuma durvis ir vaļā.

Kārlis. Nevar vis tā bēgt. Aparāts tak jāpaņem līdz.

Fricis. Pareizi. (*Ienāk.*) Nu? Kā tev izdevās?

Kārlis. Lieliski. Kā tu būtu redzējis, kā viņi no bailēm mētājās. Še, paturi aparātu.

Fricis. Kur kājas?

Kārlis. Karstajā vietā. (*Iet atpakaļ. Iznācis.*) Saproti — labi izdevās. Tikko šie aparātam pretim, es paspiežu mehānismu — kniks! — fokuss vaļā, tūliņ spičku klāt — magnijs — fuk! — un gatavs. Pateicos. Bet labi gan, ka tu nebiji lejā... Viņi būtu mūs abus ieskundējuši, un tad mēs netiktu ārā.

Fricis. Vai tev bail nebij, kad viņi ienāca?

Kārlis. No sākuma tikko smieklus valdīju, bet vēlāk, kad sāka tās rungas meklēt, — tā jocīgi bij gan ap dūšu.

Fricis. Iesim.

Kārlis. Kurp? Kamēr tēvam nav dusmas rimušas, mājās nedrīkstu rādīties. Nav vis joka lieta, ka izjauc vakara pātarus.

Fricis. Nāc pie mums. Akota dzimta pat cara laikos izbēgušiem revolucionāriem ir devuse patvērumu, un tagad pēc revolūcijas to var darīt bez kāda riska.

Kārlis. Es eju pie jums. Paliekat sveiki, šausmīgie cietuma mūrī! (*Aiziet.*)

Piektā aina

Akotu dzīvoklis. Vienkārši ierīkots. Lampa.

Akots (*beidz ēst vakariņas*). Pietiek.

Lidija. Atkal tik maz? Cauru dienu vienā skriešanā, bet ēd ne vairāk kā gailis. Tā jau tu drīz no kājām nokritīsi.

Akots. Gailim no tās blōdas būtu pieticis visam mūžam. (*Pāriet uz citu vietu un paņem avīzi.*) Uzčubini gultu, lai var likties uz sāniem. Rītu agri jāriko ļaudis uz dzirnavām dēļus griezt. Jāsteidz sivēniem ierīkot aizgaldas.

Lidija. Vai Grumbiene pārraudzību uzņemsies?

Akots. Kolīdz ierunājos — bij ar mieru, bet pats Grumba sāka rūkt. Nevarot šis uzņemties tik lielu atbildību. Bet tad Berta šim sadeva tā, ka vīram uz vietas mute aizsala.

Lidija. Man ar patiktos tos sivēniņus kopt.

Akots. Tiesi tik galā ar savām govīm un teļiem.

Lidija. Bet iedomājies tikai: simts sivēniņu! Es tādu baru savu mūžu neesmu redzējuse. Mums saimniecībā vairāk par septiņiem nekad nav bijis. Varu iedomāties, cik priecīgi viņi rukšķina, purniņus pret barotāju celdami.

Akots. Vai trīsdesmit teļus savā saimniecībā tiki kādreiz kopuse? Vai tie kustonīši nav mīlami?

Lidija. Ir jau nu telēni ar labi. Neesmu vēl paspējuse tai pašai dolītei ieliet silē dzeramo, ka viņa jau man abas rokas nolaizījuse.

Akots. Nu, tāpēc. Tos kopdama, tāpat vari izpriecāties.

Lidija. Kur tas puika var būt aizdauzījies, ka nenāk mājā? Galdu nevaru nokopt.

Akots. Var būt, ka jauniešiem kāda sapulce.

Lidija. Vai tad viņš nebūtu to teicis.

Akots. Puika nekur nepazudīs. Taisi nu migu! (*Noģērbj svārkus un rikojas uz gulētiešanu.*)

Lidija (*taisa gultu*). Ak tad šai tie sivēniņi patik gan?

Akots. Jā. Lepna jaunā činā. Smaida vien.

Lidija. Es domāju! Prieks jau cilvēkam par to vien, ja viņš redz, ka tam uzticas.

Kārlis un Fricis.

Kārlis. Labvakar Akotos. Māmiņ, vai nevar kaut kur pie jums te paslēpties?

Lidija. Par ko tev jāslēpjas?

Fricis. Viņš izbēga no cietuma.

Kārlis. Jā. Izbēgu. Un jūs taču zināt: ja revolucionārs izbēg no cietuma, tad vesels bars špiku to ķer atkal rokā. Nu, kur lai slēpjos? Pagultē? Jeb krāsni atvēlēsat list?

Lidija. Mūžīgi viņš ar saviem jokiem.

Kārlis. Nudien, izbēgu! Fricis tik noņēma no durvīm to bomi.

Akots. Kas tad tevi ieslodzīja? Un kur?

Kārlis. Paša miesīgs tēvs.

Fricis. Un pirtī.

Lidija. Nu, tas tik ir joks!

Akots. Neklausies. Viņi blēņojas.

Kārlis. Frici, viņi netic!

Fricis. Mēs jau varam pierādīt.

Kārlis. Pareizi. (*Rāda aparātu.*) Redzat? Te iekšā viens efektīgs moments. Frici, sarkano gaismu! Un fiksāžu! (*Fricis ieliek lampu kastītē, kurai sarkana stikla durtiņas.*) Un jūs, māt, padodat man vienu lielu lakatu, ar ko to logu aizklāt. Tādās reizēs, kad jāattīsta vērtīgs uzņēmums, pat jāņutārpiņš nedrīkst tuvumā spīdēt. (*Aizklāj logu.*)

Lidija. Es gribu redzēt, kādi brīnumi nu te pajuks.

Kārlis. Nudien, pajuks! Frici, aizkrampē durvis, lai kāds neuzskrien. Tā. Nu mēs varam sākt. Kur tās zāles?

Fricis (*uzliek uz galda traukus ar attīstītāju un nostiprinātāju*). Te būs.

Kārlis. Trīsdesmit sekundes pacietības — un mēs jums parādīsim mūsu šķiras ienaidniekus. (*Ieliek negatīvu fiksāžā.*)

Akots. Nekā es nesaprotu.

Lidija. Es arī ne.

Kārlis. Tūliņ sapratīsāt. E, e! Viena bārzda jau parādījās! Otra arī redzama! Nudien, labi izdevies! Taisni fokusā trāpījušies.

Fricis. Diezgan. Ņem ārā un liec otrās zālēs.

Kārlis. Ņem tu. Es vairs nevaru. Man no priekiem rokas dreb. (*Staigā un berzē rokas.*)

Fricis. Bet pirmīt tev cits kas drebēja, vai ne?

Kārlis. A ko tu gan domā! Nieka lieta nāvei zobus skaitīt?

Fricis. Gatavs. Varat skatīties.

Lidija. Rādi šurp! Es te neko nevaru izšķirt. Tā kā būtu pēc cilvēkiem, kā nebūtu...

Akots (*paņem negatīvu*). Šķiras ienaidnieki, tu saki? Tas labajā pusē vai nav tavs tēvs? Bet to otru nevaru uzzīmēt.

Kārlis. Tas otrs ir brālis Siergals.

Akots. Siergals? Kur tu viņus nofotografēji?

Kārlis. Pirtī.

Fricis. Tikai viņi tur negāja pērties, bet dievu lūgt.

Akots. Dievu lūgt? Tad nesaprotu, kā viņi ļāva sevi fotografēt.

Fricis. Viņi vēl tagad nezin, ka tas ir noticis.

Akots. Nekā es nesaprotu.

Lidija. Vai tēvam to bildi rādīsi?

Kārlis. Kad tā bilde būs avīzē, tad lai skatās.

Lidija. Nu, kā tad tu tā... To taču visa pasaule redzēs. Un tu laikam pats tak ar dievu lūdz?

Kārlis. Frici, tagad man nav brīv melot?

Fricis. Tagad tev jāsaka patiesība.

Kārlis. Jā. Es lūdzu gan, bet tikai tad, kad nekur nevar aizbēgt. Kad mani uzņems jaunatnē, tad tēvs mani vairs nevarēs piespiest un es dievu nelūgšu. Tagad, ja es neklausu, viņš mani liek kaktā.

Pie durvim klauvē.

Akots. Kas tur ir?

Grumba. Es. Grumba.

Kārlis. Tēvs! Ko nu lai dara?

Akots. Pagaidi drusku. Es jau esmu tikpat kā gultā. Noslēpjat tos krāmus.

Kārlis un Fricis noņem lampai sarkano aizsargu.

Fricis. Kārli, mēs paši ar paslēpsimies, noklausīsimies, ko viņš stāstīs. (*Iet otrā istabā.*)

Akots. Aiztaisāt durvis. (*Ielaiž Grumbu.*) Vai

ar sikspārņiem esi sadraudzējies, ka sāk skraidīt pa nakti?

Grumba. Tavs Fricis mājā?

Akots. Kur tad lai šis būtu? Nupat aizgāja uz klētsaugšu gulēt.

Grumba. Vai viens aizgāja?

Akots. Prasa kā joks!... Nuja, ka viens.

Grumba. Prasīju, domādams, ka varbūt mans fotogrāfs te atnācis.

Lidija. Ak Kārlis nav mājā?

Grumba. Nav. Nezin kur pazudis. Izklaigājos ap māju, tad nācu skatīties, vai nav pie jums.

Akots. Skaties tik, ka viņu nav kāds čigāns nozadzis.

Lidija. Mels nu atkal!

Akots. Nu kā tad! Kad biju mazs, māte man bieži stāstīja, ka čigāni uz tādiem zeperiem esot acīgi.

Lidija. Niez gan tev šodien mēle.

Grumba. Jā. Nezin kas uzgājis! Šodien jau no paša rīta viņš mani rīda.

Akots. Es tevi rīdu?

Grumba. Jā, rīdi! Naidu meklē! Dieva laime, ka man pacietīga daba. Cits manā vietā no tava kolektīva jau sen būtu aizlaidies lapās.

Lidija. Nesākat nu bārties.

Grumba. Ja te kāda bāršanās, tad vainojams tikai tavs vīrs.

Lidija. Nepatīk nemaz klausīties. (*Iziet pie puikām.*)

Akots. Pareizi. Tu nekad un ne pie kā neesi vainīgs. Tava āda balta un gluma. Tas grēku pūznis esmu es, un tamdēļ krauj tik virsū... Krauj arī virsū savus melus un blēdības.

Grumba (*uzceļas*). Nu man ir diezgan! Saki — ko es tev esmu noblēdījis?

Akots. Gribi zināt?

Grumba. Pirmajā kolektīvistu sapulcē par tevi sūdzēšos. Lai man tur teic — vai kolektīva priekšsēdētājs drīkst citus biedrus tā ķengāt? Vai viņš drīkst ar apvainojošām runām ārdīt kolektīva vienību?

Akots. Nebrēc! Saki man labāk — kāpēc savu Kārlēnu moci?

Grumba. Es viņu mocu? Kad viņš tev sūdzējās? Šovakar?

Akots. Ne šovakar, bet šorīt. Žēlojās, ka tu viņu spiežot dievu lūgt.

Grumba. Ak tāda tā mocīšana? Es domāju, ka ...

Akots. Nu, nu?

Grumba. Es esmu viņa tēvs un audzinātājs, man būs jāatbild sabiedrībai par viņa tikumiem, ne tev. Saproti? Un, ja es savā mājā ar ģimenes locekļiem tuvojos dievam, tad tur savu degunu neviens nedrīkst bāzt. Ticēt man neviens nevar aizliegt.

Akots. Bet ārpus mājas tu savu ticību stiprināt neej?

Grumba. To neviens nav redzējis. Un vispār — kas tev devis tiesības mani tā tirdīt? Iestājoties kolektīvā, devu vārdu, ka brāļu sapulcēs vairs nepiedalīšos. Vēl otrreiz no manis to gribi dzirdēt?

Akots. Kārli, nāc šurp! (*Iznāk Kārlis.*) Nu? Ko tagad teiksi? Kurš no mums nu ir tas blēdis un melis?

Kārlis. Tu, tēt, brīnies, kā es no sprosta tiku ārā? Frici!

Fricis. Kas ir?

Kārlis. Parādiēs! (*Iznāk Fricis.*) Lūk, tas bij tas eņģelis, kas nocēla no durvīm to lielo bomi.

Grumba. Muti ciet! Palaidni! (*Iznāk Lidija.*) Nezaimo dievu!

Akots. Lidij, tu redzi, cik viņš dūšīgs pēc tā dievkalpojuma pirtī.

Lidija. Tā jau ticīgie saka, ka lūgšanas viņiem dodot spēku.

Grumba (*uz Kārli*). Kāpēc tu te? Kamdēļ nenāci uz māju, ja Fricis izlaida?

Kārlis. Man bij bail, ka tu mani neved turp atkal atpakaļ.

Akots. Katrs kustonītis bēg no sava spīdzinātāja.

Grumba. Ja es viņu būtu gribējis spīdzināt, tad neietu atpakaļ laist viņu ārā.

Akots. Ārā laist gāji? Un tu domā, ka es tam lai ticu? Velns zin ko jūs abi ar Siergalu puikam būtu nodarījuši. Vai mazumu ļaužu nomocījuši tādi bībelnieki kā tu?

Grumba. Akot! Apdomā, ko runā.

Akots. Jā, jā! Vai mazumu cilvēku dieva kalpi nobendējuši?

Fricis. Pirtī abi ar Siergalu jau rungas esot meklējuši.

Grumba. Ja man jādzird tādi apvainojumi, tad nevienu mirkli vairs nevaru palikt zem tava jumta. Kārli, mājās!

Akots. Nekur Kārlis neies.

Grumba. Tas ir mans bērns.

Akots. Tavs?

Grumba. Manā ģimenē tevi par priekšsēdētāju neviens nav vēlējis. Tur es vēl esmu noteicējs. Kārli, ņem cepuri!

Kārlis. Es neiešu. Man no tevis bail.

Akots. Dzirdēji?

Lidija. Kā nebaidīsies, ja tā kliedz.

Grumba. Tad iešu es viens. Un par to, ka tu jaucies manās ģimenes darīšanās, ka musini manu bērnu pret mani, mēs parunāsimies kolektīvistu sapulcē.

Akots. Labi, labi. Tur mēs arī parunāsimies un paprasīsim, kas tev par darīšanām ar Siergalu.

Grumba. Pašam uz savas grunts dievu lūgt tu man neaizliegsi. Tās tiesības man, paldies dievam, Maskavas CIK'a ir devuse.

Akots. Bet kas tev devis tiesības uz slepenām sapulcēm iet?

Grumba. Akot, beidz mani mocīt! (*Nokrīt uz ceļiem.*) Nu, šei! Šei! Izrauj manu sirdi un lasi, kas slepens un nodevīgs viņā slēpjas. Nu, ja tu tiešām gribi, tad es neiešu vairs nekur. Es tev zvēru, ka nesatikšos ne ar vienu brāli, tikai nekrauj uz mani tādus noziegumus, zem kuriem man jāsaļimst. Nebiedē ar sodu par slepenām sapulcēm. Nesauc tu mani par slepkavu!

Akots. Zini ko?

Grumba. Nekā es nezinu.

Akots. Tagad tevi vajadzēja nofotografēt un bildi aizsūtīt uz redakciju. Lai ļaudis redz, ka «Jaunās sējas» mašīnu stacijas pārzinis biedrs Grumba rāpo pa grīdu un dīrā biksēm ceļgalus. Puikas, ko jūs snaužat?

Lidija. Mārci, tas tak nu par daudz!

Grumba. Ak tu tā? Tu pret mani izturies kā pret suni? Labi, labi, biedri Akot. (*Raudulīgi.*) Pie šīs asaras, kas mirdz manā acī, tu esi vainīgs. Lai viņa gulstas kā akmens uz tavu sirdsapziņu! Lai viņa tevi moca dienu un nakti!

Akots. Vāķies mājā un liecies gulēt!

Grumba. Labi, labi, biedri Akot. Es eju. (*Iet, tad panāk atpakaļ.*) Tagad es tevi pazīstu.

Akots. Nu?

Grumba. Tu esi tas zvērs, par kuru pravietis Jānis raksta savā parādīšanas grāmatā. Tev ir lāča kājas un lauvas rīkle.

Akots (*imitē lauvas rūkšanu*).

Grumba (*atlec*). Jā, jā.

Lidija (*smejas*). Es vairs nevaru!...

Grumba. Tev ir septiņas galvas un desmit ragi.

Lidija. Traks kas traks!

Akots. Praviēšu pasakas cilvēku pavisam sabēigušas.

Grumba. Nezaimo! Par to vari sagaidīt dieva zibeņus.

Akots. Muļķi! Tad jau tevi pašu arī ķers.

Grumba. Lai ķer! Drīzāk debesīs kļūšu.

Akots. Es baidos, ka tik tu, uz tām debesīm steigdamies, neieskrien kaut kur citur.

Grumba. Nu, kur? Kur citur man vieta sataisīta?

Akots. Nu, teiksim, ķurcī... aiz restēm.

Grumba. Ak inkvizīciju tu man soli? Tu gribi manas asinis lakt? Nu, labi. (*Apsēžas uz krēsla.*) Te es esmu. Ņem... ņem nazi un kauj mani nost.

Akots (*paņem viņu aiz krāga un velk pie durvīm. Pagrūž*). Ej pabradā pa rasu, lai tev tas trakums rimstas.

Grumba (*draudoši pacēlis rokas, it kā gribētu virsū gāzties*). Tu!...

Akots. Nu?

Grumba (*sašļucis*). Paldies. Paldies, biedri Akot. Šo tavu laipnību es neaizmirsīšu līdz miršanas stundai. (*Iziet.*)

Akots (*uz palikušiem*). Brīnāties?

Lidija. Te jau drīzāk jānožēlo. Nelaimīgs cilvēks.

Akots. Nu, ja tu gribēsi visus tādus pātarniekus nožēlot, tad pate pamuļķe paliksi. Nu — gulēt! Lai rītu laikā var izrausties no mīgas.

Visi sāk izģērbties.

Priekškars

Sestā aina

Lielceļš caur purvu. Mēnesnīca. Siergals sēd un gaida.

Grumba (*tuvodamies*). Antikrists! Antikrists!

Siergals. Ak nu tu reiz atstampāji! Vai nevarēji man likt vēl ilgāk šņaukt šo purva miglu? Brrr! Salst. Nu, kas ir?

Grumba. Kas?... Viņš mani saķēra aiz čupras un izvadīja pa durvīm.

Siergals. Izdzina?

Grumba. Paņēma aiz krāga, visiem ļaudīm redzot.

Siergals. Varbūt tu ar neapdomīgu uzvešanos viņu aizkaitināji?

Grumba. Es jau neesmu traks. Sēdēju un runāju pieklājīgi.

Siergals. Es tavu runu pazīstu. Bieži tev viņa skrien bez grožiem. Nu? Puikas tur nebij?

Grumba. Tur. Akots tagad zin visu.

Siergals. Redzi nu. Un šorīt man lielījies, ka puika nepļāpājot.

Grumba. Nevajadzēja slodzīt pirtī, tad nebūtu pļāpājis.

Siergals. Es tev teicu, ko vēl vajadzēja darīt. Tagad par saviem darbiem varētu būt drošs. Un lai tad nāk un meklē... Pats ar uguni spēlējas...

Grumba. Es tomēr esmu priecīgs, ka puikas tur vairs nebij, kad gājām atpakaļ. Lai nu kā, bet viņš taču mans vienīgais bērns.

Siergals. Izaks Abramam ar bij vienīgais... Kā tad tavējais bij ticis ārā?

Grumba. Fricis esot izlaidis.

Siergals. Kā tad tas tur gadījies?

Grumba. Vai nu es varu zināt puiku gaitas?

Siergals. Ē! Nav vērts ar tevi mēļot. Rītu, kad satikšu Tāmiņu un Ķiparu, teikšu, ka no tevis lietas-koks neiznāk. Atdod man to paciņu, ko pirmīt iedevu.

Grumba. Paciņu? Kāpēc atpakaļ? Tu taču teici, ka brāļi to sūtījuši man?

Siergals. Dod šurp!

Grumba. Neķersties! Laid vispirms paskatīties, kas viņā iekšā. (*Āttin.*) Te ir nauda.

Siergals. Nuja, ka nauda.

Grumba. Cik te ir?

Siergals. Neesmu skaitījis, bet teica, ka esot tūkstotis.

Grumba. Vesels tūkstotis? Un tas sūtīts man?

Siergals. Tas būtu tavs, ja tu nebūtu tāds ņerga. Dod!

Grumba. Neesi nu āksts! Es tev lai dodu savu naudu atpakaļ?

Siergals. Tu viņu neesi nopelnījis.

Grumba. Kādi darbi tad par šo summu tiek uzdoti?

Siergals. Aizmirsi, ko šorīt pirtī apņēmieš?

Grumba. Tūkstoš rubļu! Nē. Neko neesmu aizmirsis. Par tādu algu var! Tādai naudai nevar ļaut slīdēt no pirkstiem ārā.

Siergals. Ķipars lika pateikt: ja rīkosies kā vīrs — dabūsi vēl.

Grumba. Cik?

Siergals. Tik, cik padarītais darbs būs vērts.

Grumba. Ak tad pie šīs mantiņas nāks vēl klāt? Nu? Kā viņi domā, kā man vajadzētu sākt?

Siergals. Tādas lietas neviens uz ceļa nerunā.

Grumba. Kurp iesim?

Siergals. Purvā. Tur būs droši.

Grumba. Purvā? Samērcēsimies. Iedauzīsimies kādā velna acī.

Siergals. Par tādu algu vari arī drusku paslapināties. Nāc!

Priekšgars

TREŠAIS CĒLIENS

Septītā aina

Grumbu istaba. Rīts. Logs atvērts. Ārā saule. Grumba, noņemties pie krēsla ceļos, lūdz dievu.

Grumba. Un tamdēļ es tevi lūdzu, kungs, dod spēku tavam vārgajam kalpam cīnīties pret pasaules neticīgo spaidiem, dod spēku taviem ļaudīm uzvarēt tos, kas cenšas izdeldēt tavus izredzētos. Dod spēku kā toreiz saviem izraēliešiem, kad tie uzvarēja vilistiešu leģionus, kuru bij tik daudz kā smilšu jūrmalā, kā zvaigžņu pie debesīm. It sevišķi stiprini mani, kungs, caur tavu svētību. Lai nedreb mana roka, ja tā man tavas valstības dēļ jāpaceļ kaut vai pret paša... (*Berta ienāk un paliek pie durvīm stāvēt.*) Āmen. (*Uzcēlies.*) Nu, redzi, sieva... tu staigā apkārt un par rīta lūgšanu nemaz nedomā. Ko tu tā skaties?

Berta. Gribētu zināt, kur tu vakar vēl aizvazājies?

Grumba. Vai tu man vēl stiprāk nevari uzkliegt?

Berta. Es, cilvēks, nevaru saprast, vai iet gulēt vai gaidīt. Abi ar puiku esat kaujami. Un tev vajadzētu kaunēties — citi jau pa desetiņai siena nopļāvuši, bet tu necel ne ausu. Atradis laiku, kad ar pārtariem noņemties.

Grumba. Berta! Nekaitini dievu. Apdomā, pirms savai mēlei ļauj vaļu!

Berta (*mēdās*). Apdomā! Apdomā! U, tu! Uz vecuma galu aizvien dūlnāks paliec.

Grumba. Nu, runā nu vēl ar tādu...

Berta. Lielais runasvīrs! Ģērb labāk kamzoli un ej paskaties, cik augstu jau saule.

Grumba. Man nav kurp steigties. Tā kā tā viss iet uz galu.

Berta. Nevelc tu uz galu, tad neies.

Grumba. Berta, man tiešām ar tevi kas nopietns pārrunājams.

Berta. Ej labāk strādāt.

Grumba. Nu, skaties tik! Viņa tā brēc uz mani, ka taisni ausis jābāž ciet. Es, cilvēks, gribu dabūt viņas padomu un atbalstu, bet viņa te sāk mani riet.

Berta. Ak nu reiz tev mana atbalsta ievajadzējies? Nezinu — kādus zirga darbus tad domā sākt?

Grumba. Nezobojies, bet klausies!

Berta. Nu, tad saki ātri!

Grumba. Apsēdies!

Berta. Nemāžojies! Šodien nav nekāda brīvdiena, ka tā var sēdēt.

Grumba. Tad es neteikšu neko. Tas, kas man sakāms, nav tā uzreiz izgrūžams.

Berta. Kā tāds ērms! (*Apsēžas.*) Nu jau sēdu. Vari sākt grūst.

Grumba. Tā. Jā, Berta, pēdējā laikā tu esi palikuse daudz savādāka... tāda kā asāka pret mani... uzkliedz man bieži... rīkojies bez manas ziņas...

Berta. Vai tu domā, ka tava ziņa pareizāka nekā mana?

Grumba. Precētiem cilvēkiem allaž vajag savstarpēji apspriesties.

Berta. Brīnums! Kur nu tādu dziesmu esi atradis? Līdz šim taču tavs pauris viens izsprieda visu.

Grumb a. Nemāku ar tevi runāt, ja tu man zobus rādi. Ne par grasi tev vairs nav cienības pret savu vīru.

Ber t a. Caurām dienām staigā apkārt saviebies, it kā būtu vērmeļu sadzēries, un tad kāro, lai šo cienu. Es tādus pusdzīvus cilvēkus nevaru ciest. Saproti?

Grumb a. Par ko tad lai es priecājos? Par ko lai es lēkāju? Vai par to, ka citi saimnieko manās mājās? Vai par to, ka man pašam jādanco pēc Akota svilpes?

Ber t a. Pēc tādas svilpes var arī padancot. Akots prot saimniekot un rīkot.

Grumb a. Putināt viņš prot! Citus ļaudis par nabagiem taisīt. Lūk, ko viņš prot.

Ber t a. Nu tu jau Akota spļāviena neesi vērts. Čikst un grab kā sabraukti redeļu rati. Taisni apnicis klausīties. (*Grib iet.*)

Grumb a. Pagaidi. Gribēju runāt par citām lietām.

Ber t a. Nu?

Grumb a. Es satikos ar brāļiem. Viņi man atsūtīja... Ber t a, saki tu man — vai tu dievu vēl mīli?

Ber t a. Ak tādas tās nopietnās pārrunas? Un to tu man gribēji prasīt?

Grumb a. Jā. Man tas jāzin.

Ber t a. Spoks! Ārā darbs saucin sauc darītāju, un viņš mani te nekaunas kavēt ar tādiem niekiem?

Grumb a. Ak ticība uz dievu tev nieki? No kura laika?

Ber t a. Ja manis te nebūtu, tad tev kreklā utis būtu iemetušās, ar to dievu ņemoties. Cita nekā vairs nezina kā tikai uz ceļiem tupēt un gausties par grūtiem laikiem. Vai ar to tu domā uzlabot savu dzīvi? Šodien pat — sivēniem jātaisa aizgaldas, bet viņš neliekas ne zinot.

Grumba. Savu dzīvi uzlabot es protu un varu, bet priekš pasaules strādāt rokas neceļas.

Berta. Tā tik raugies, ka kolektīvs tevi nepadzen. Varēsi tad iet suņus sist.

Grumba. Gan dievs gādās par to, ka nebūs, kas mani dzen.

Kārlis. Vienmēr možs! (*Ieraudzījis tēvu, notupstas.*) Oi!

Berta. Ak tu, pagāns! (*Trīsreiz nospļaujas.*) Nu tu man dabūsi!... (*Uz viru.*) Ko dievs gādās?

Grumba. Karstu elli!... Tādiem kā tev, kas paliek remdeni savā ticībā. (*Iziet.*)

Berta (*pie loga*). Tūliņ nāc iekšā!

Kārlis. Māt, es tepat pa logu. Paturi aparātu.

Berta. Kas tā nu par muļķošanas? Vai durvju vairs nezini?

Kārlis. Pa durvīm nevaru... Tur stāv mans vajātājs.

Berta (*izliecas un paskatās*). Tas taču tēvs.

Kārlis. Tas ir viens un tas pats.

Berta (*grib viņu ņemt aiz ausīm*). Vai tā drīkst muti palaist?

Kārlis. Neplēs! Ļauj man tev izskaidrot!

Berta. Nu?

Kārlis. Māmiņ, mana jaunā dzīvība vakar karājās mata galā.

Berta. Es tā skatos, ka tev pa dibenu vajadzēs uzkārt.

Kārlis. Pareizi, māmiņ, mata galā... Akots to pašu saka. Saproti? Tu zini, kas ir baltais terors? Tik resna un tik gara runga! Ja es ar to būtu dabūjis vienu belzienu, tad tavs dēls būtu tagad liķis.

Berta. Kas tad tevi gribēja sist?

Kārlis. Nu, tas pats... vajātājs. Abi ar Siergalu.

Berta. Vai nu prāts! Ar rungu! Bet kur tad tu visu nakti biji?

Kārlis. Es pēc tā akta aizbēgu uz Akotiem.

Berta. Negrabi nu man blēņas!

Kārlis. Tu netici? Nu, paskaties — vai es no vakarējiem pārdzīvojumiem neesmu vēl drusciņ bāls?

Berta. Kur tas notika?

Kārlis. Mūsu jaunajā laboratorijā.

Berta. Pirtī?

Kārlis. Apsēdies, māmiņ, es tev pastāstīšu visu pēc kārtas.

Berta. Tad tiešām tēvs tevi gribēja sist? Par ko?

Kārlis. Pareizi, pareizi. Ar tik lielu rungu.

Berta (*sauc*). Vīrs!

Kārlis. Nevajag. Nesauc viņu.

Berta. Tev bail no viņa?

Kārlis. Nē, bail man nav, tikai — tā jocīgi. Akots tūliņ atnāks. Tad varēsāt ar tēvu runāt. Nu, sēdi. (*Apsēdina māti pie loga. Pats notupstas viņai pie kājām.*) Saki, māmiņ, — vai tu būtu raudājuse, ja es būtu beigts? Es vakar ilgi nevarēju aizmigt un domāju: es gulētu sarkanā zārkā... orķestrs spēlētu sēru maršu «Pār liķiem vēl pēdējie šāvieni kūp». Atmini? To, ko mēs dziedājām skolā Ļeņina piemiņas dienā. (*Dūc.*) «Pār liķiem vēl pēdējie šāvieni kūp.» Apkārt man stāvētu pionieru goda sardze... Un, māmiņ, es zinu, mans draugs Fricis arī neizturētu, viņam birtu asaras kā vecam zirgam.

Berta. Vai es neraudātu? Dēls, es, jau klausoties vien, asaras nevaru valdīt.

Kārlis. Un avīzē būtu mana fotogrāfija: «Mūsu fotokors Kārlis Grumba, kritis no budža rokas.»

Berta. Kārlīt, nepriecājies par nāvi. Tā nevajag. Tikpat viņa kādreiz atsteigsies, pavisam negaidīta un nesaukta. Tev vēl, dēliņ, jāizaug lielam, jāizmācās gudram.

Kārlis. Es esmu ar mieru mirt arī jauns, tikai... Nu, iedomājies, ja tēvs mani būtu nositis, tad par mani runātu visa kolonija. Nē, tas par maz! Viss rajons nāktu uz kapiem. Par mani rakstītu visās Krievijas avīzēs.

Berta. Kārlīti, ja gribi, lai kādreiz daudzi piemin tavu nāvi, kāda arī viņa tev nebūtu, tad papietriekšu vajag dzīvot un strādāt, vajag strādāt tā, lai darbs ir redzams un lai no viņa citiem cilvēkiem nāktu kāds labums. Līdz šim tu esi tikai blēņojies: svilpes taisījis un putniem pakaļ skrējis.

Kārlis. Bet fotografējis neesmu? Tu varbūt teiksi, ka fotografēt arī nevajag?

Berta. Tāda pat laika izniekošana vien ir.

Kārlis. Bet ja par fotografēšanu liek cietumā? Ja par fotografēšanu jānoliek sava galva? Tad tā arī ir niekošanās?

Berta. Vai pēc tavas galvas kāds jau tīkojis, ka tā runā?

Kārlis. Es taču tev visu laiku stāstu, ka tēvs... Mēs ar Frici zinājām, ka viņš ar Siergalu ies mūsu laboratorijā pātarot. Mums sanāca dusmas, mēs norunājām tos pātarus nofotografēt un bildi iesūtīt avīzei, lai citi kolektīvistu redz, ka mūsu tēvs viņus krāpj. Nu, un tad mēs gājām. Fricis uzkāpa uz griesmiem, bet es noslēpos karstajā vietā. Kad viņi abi ienāca, es pielaidu magnijam uguni, un gatavs bij. Siergals no bailēm gribēja bēgt, bet tēvs paķēra rungu. Kad es iekliedzos, tad tik viņš atjēdzās. Māmiņ, tu tikai nedrīksti tēvam teikt, ka viņš ir nofotografēts. Es viņam tur dažādi izmelojos.

Berta. Tiešām tu sameklēsi galu, pēc tām bildēm dzīdamies.

Kārlis. Nebūtu nekāds brīnums. Korespondentus un fotokorus budži neierauga.

Berta. Vai tu domā, ka tavš tēvs arī ir budzis?

Kārlis. Akots saka, ka viņš esot fanātiķis un oportūnists un pēc politiskās pārlicības arī budzis. Esot liela kļūda izdarīta, ka viņš uzņemts kolektīvā. Jāpieprasot, lai viņu likvidē.

Berta. Bet kur tad mēs paliksim? Mūs līdzī likvidēs? Vai tā Akots neteica?

Kārlis. Par mums viņš nerunāja. Bet es tēvam līdzī nebraukšu. Man tepat ir labi.

Berta. Es saku, taisni nelaime ar mūsu tēvu. Viņš mūs abus sev līdzī pazudinās. Ja jau viņu likvidēs, mūs sūtīs līdzī. Mēs no tā paša celma. Kalst celms — jākalst arī atvasēm. (*Šņukst.*)

Kārlis. Mēs līdzī nekaltīsī! Atvases un zarus var pārstādīt citā zemē. Nu, neraudi, māmiņ. Ja es būtu zinājis, ka tu tā bēdājies, tad neko tev nebūtu stāstījis.

Berta. Tas ir labi, dēls, ka tu man teici. Nebūtu teicis tu — Akots to darītu. Es tik nesaprotu, ko mēs lai tagad darām.

Kārlis. Vajag paprasīt Akotam.

Akots (*pie loga*). Ko nu man gribat prasīt? Labrīt!

Berta. Labrīt! Nāc nu iekšā.

Akots. Mēs jau varam runāt tāpat.

Kārlis. Kur Fricis?

Akots. Nāk pa ceļu.

Kārlis. Es skreju viņam pretim. Mums jānokopē vakarējais uzņēmums. Paejat mazliet sāņus. (*Izlec.*)

Berta. Šorīt nemaz vairs pa durvīm negrib stāgāt. Baidās satīkties ar tēvu.

Akots. Nu, ko tad tu šodien tāda šļaugana? Vai arī baidies no tēva?

Berta. Jā, redzi, ko viņš dara... Vakar puiku gribējis sasist.

Akots. Ar viņu vairs nevar vilcināties... Šodien

pat valdes sēdē lemsim par izraidīšanu no kolektīva. Esot sācis atkal pīties ar tiem debesniekiem.

Berta. Bet kas notiks ar mums? Ar mani un Kārli?

Akots. Par Kārli lieta skaidra: tas tēva ceļus nestraigās. No tā mēs izaudzināsim cilvēku. Bet ar tevi gan tā savādi, varbūt tāpat kā vīrs staigā pa slepām sapulcēm?

Berta. Neeju, Akot, neju! Neesmu gājuse un neiešu.

Akots. Kad apkārtne sāka runāt par kolektīva organizēšanu, tad jau tavs vīrs arī bij lielākais baptistu pretinieks. Reiz pat uzplijās skolotājai, lai laižot šo uz skatuves, viņš to bībelnieku vislabāk nospēlēšot, jo pats tāds agrāk esot bijis. Āzēja baptistus no pankām ārā. Bet nu? Ticis kolektīvā, sāk šķielēt atpakaļ.

Berta. Tad uz priekšu jau viņš nekad nav skatījies.

Akots. Kāpēc man to agrāk nesacīji?

Berta. Nesacīju tamdēļ, ka cerēju ar laiku sagaidīt viņu nākam pie prāta.

Akots. Te nu ir redzams tas prāts.

Berta. Baidīdamies no likvidācijas, viņš centās tikt kolektīvā. Tāpēc arī māžojās un mājājās.

Akots. Var būt, ka tu to pašu dari, tikai ar asaru piedevām.

Berta. Ja jau man nevari ticēt, tad rīkojies, kā zini, un meklē... meklē kolektīvam citu sivēniņu audzinātāju. (*Raud.*)

Akots. Ar raudāšanu tu te neko negrozīsi. Ja tagad tev iznāks ciest, tad vaino pate sevi. Mums jā-rīkojas pēc cirkulāra. Ja kāds ir jālikvidē, tad jālikvidē tā, lai ne smakas nepaliek pāri.

Berta. Visu ģimeni?

Akots. Visu.

Berta. Sievai jābrauc līdz?

Akots. Jā.

Berta (*padomājuse*). Bet ja nu es vairs neesmu viņa sieva? No viņa vaļā tak es varu tikt! Ja mēs ar dēlu no viņa atsakāties? Kas tad?

Akots (*pasmīn*). Tad? Jā. Tad pavisam cita runa. Ja tu no viņa atsakies un pārtrauc katrus sakarus, tad... es domāju... var būt, ka citas sievietes audzinātājas nēvajadzēs meklēt. Bet vai tu spēsi tās saknes izraut?

Berta. Jā. Spēšu. Tas man jādara, un to es darīšu. Es negribu vairs ar viņu pīties vienos pinekļos.

Akots. Bet kā tev pašai ar to dievu?

Berta. Nav man laika par viņu domāt. Es tagad pat — gaidu tikai, ka vedīsāt tos simts purniņus. Ja jau man kas kopējs ar dievu būtu, tad vīrs mani pirmīt nebūtu zvērinājis.

Akots. Tā jau nu gan tu stāsti, bet — ej nu sažini, kā patiesībā ir.

Berta. Tu netici man. Pasauc vīru šurp. (*Izliecas pa logu.*) Ā, tur jau viņš nāk! Tūliņ varēsi pārlicināties.

Akots (*rāda*). Vai redzi?

Berta. Dēļus ved.

Akots. Tavai gaidāmai saimei iedzīvi šķūtē. Skaties — jūsu bērns spicē. Glīts lopiņš. Un vezumu velk kā salmu kūli.

Berta. Jā. Glīts un spēcīgs, bet niķīgs.

Grumba (*ienācis*). Akots?

Akots. Jā. Akots. Nu, vai tev tas vakarējais reibulis izgājis?

Grumba. Mana galva vienmēr ir bijuse skaidra.

Akots. Negribu ticēt. Man liekas, ka ir pavisam otrādi, pastāvīgi viņa tev tvana pilna.

Berta. Vienmēr viņš dulns.

Grumba. Vienā stabulē esat sākuši pūst? Ļoti aizdomīga man izliekas jūsu draudzība.

Berta. Nu, ja tu pats mani uz tam uzvedini, tad klausies: no šī brīža es tava sieva vairs neesmu.

Grumba. Ak tik tālu gan? Tad jau tikai iztīri manu māju un jurgō prom uz Akotiem.

Akots. Kurš no jums jurgōs, to mēs šodien pār-runāsim valdes sēdē.

Grumba. Nevienu dienu es neturu zem sava jumta tādu piegulētāju.

Berta (*sit viņam pļauku*). Še tev piegulētāja! Nelietis tāds! Vakar viņš spīdzina puiku, šodien sievu par netikli saukā. Es nezinu, kur man agrāk acis bijušas, ka ar tādu tēviņu esmu kopā dzīvojuse.

Ārā uztrauktas balsis.

Akots (*paskatās. Klie dz*). Turat ciet! Ķerat aiz galvas. (*Aizskrien. Grumba pieskrien pie loga.*)

Grumba. Un tas turks domā manu zirgu noturēt? (*Izskrien ārā. Ārā klie dzieni.*) Tpru, tpru! Vai! (*Paliek klusu.*)

Kārlis (*pie durvīm*). Māt, bērais saspēra tēvu. Laikam beigts. (*Prom.*)

Berta (*sabrūk uz krēsla*). Ar savu sitienu es to nelaimi viņam atsaucu. Būtu sevi savaldījuse — viņš tik karsti nebūtu skrējis. (*Traucas pie loga, paskatījusēs iet un attaisa durvis. Akots un Fricis ieved sasperto Grumbu.*) Te, te. (*Iet un kārto gultai spilvenus.*) Vedat te. (*Grumbu atgulda.*) Pa muti asinis... Vai tiešām viņš būs beigts?

Akots. Frici, ratos un pēc ārsta! Ātri! (*Aizskrien.*)

Berta. Kā tas varēja notikt!

Akots. Dusmas un spītība viņu pasvieda zem zirga kājām.

Kārlis (*notupies pie gultas uz ceļiem*). Tētiņ, nemirsti! Tētiņ!

Berta sāk raudāt

Akots. Tagad jautājums par Grumbas izraidīšanu no kolektīva būs jāatliek uz nenoteiktu laiku.

Priekš kars

CETURTAIS CĒLIENS

Astotā aina

Siergalu dzīvoklis. Gulta. Dīvāns. Galds un krēsli. Pie sienām bībeles pantiņi.

Tāmiņš (*laulā Siergalu ar Pošku Otīliju. Otīlijai ap gadu divdesmit pieci*). Un mīlestība lai jūsu starpā ir tīra un šķīsta kā divām baltām dūjām. Jūs, sievas, esat paklausīgas saviem vīriem, un jūs, vīri, mīlējat savas sievas, itin kā Kristus to draudzi ir mīlējis. Āmen. Brāli Siergal, dieva un šo liecinieku priekšā... (*apķeras, ka liecinieku nav*) dieva un tavas sirdsapziņas priekšā es tev vaicāju: vai tiešām tā ir tava brīvā griba šo Kristus māsu ņemt par savu sievu? Ja tas ir tiešām tā, tad atbildi ar vārdu: jā.

Siergals. Jā, un vēlreiz — jā!

Tāmiņš. Māsa Pošķis, dieva un tavas sirdsapziņas priekšā es tev vaicāju: vai tiešām tā ir tava brīvā griba šo Kristus brāli ņemt par vīru? Ja tas ir tiešām tā, tad atbildi ar vārdu: jā.

Otīlija. Jā.

Tāmiņš. Miers lai ir ar jums! (*Svēta ar krusta zīmi.*) «Ejta, dzīvojat mierā, mīlaties, vairojaties un piepildāt to zemi,» — tā saka tas kungs. Āmen!

Siergals. Āmen.

Tāmiņš. Vēlu laimes. (*Sniedz abiem rokas.*)

Siergals. Vai nu tā ceremonija galā?

Tāmiņš. Jā. (*Pieiet pie loga. Siergalam.*) Nāc šurp! Tas jau laikam būs tas gaidītais.

Siergals (*pieiet*). Tas pats ir.

Tāmiņš. Kāds salicis.

Siergals. No tādiem zirga niķiem katrs paliks līks. Labi, ka vēl izķepurojās. Ļaudis jau runāja, ka miršot.

Tāmiņš. Cik ilgi viņš nogulēja?

Siergals. Nu, cik tad būs pagājis no tās reizes, kad ar Ķīparu šeit bijāt? Turpat trīs mēneši būs.

Tāmiņš. Apmēram. Izej viņam pretim. Redzi, ka viņš tikko uz kājām turas.

Siergals iziet.

Grumba (*ienāk, atspiedies uz spieķa. Stipri salicis. Meklē krēslu*). Vēl vienu pusversti — un es būtu pakritis uz ceļa.

Siergals. Kā traks! Septiņas verstis viņš klenđerē kājām, nebūdams pie pilnas veselības. Vai zirgu nevarēji iejūgt?

Grumba. Zirgi vairs nav mani.

Tāmiņš. Es saprotu. Bet tu varēji teikt, ka jābrauc kādās darīšanās.

Grumba. Pareizi. Darīšanās! Varēju prasīt zirgu un teikt, ka pie Siergala mani gaida Tāmiņš.

Tāmiņš. Bet kājām es tev neliku nākt. Pats zini, ka kolektivizācijas rajonā man aizliegts rādīties. Un runāt man ar tevi vajag.

Siergals (*uz Otīliju*). Nāc te! Sēdies man blakus. Lai viņi tur runā, cik patīk.

Otīlija. Gan jau atsēdēsīmies.

Siergals. Sēdi, ka tev saka. (*Apsēžas.*)

Grumba. Kas tā tāda?

Siergals. Tā mana mīļā, labā sieviņa. (*Pliķē pa vaigu.*)

Grumb a. Liec tām sievām mieru un ej jūgt zirgu, lai līdz naktij tieku atpakaļ mājās.

Siergals. Zirgu jūgt? Lai es savā kāzu dienā eju zirgu jūgt? Pateicos par to godu.

Tāmiņš. Pareizi, brāli Siergal. Atpakaļ viņš jāaizved. Kājām viņam būs par grūtu.

Siergals. Bet kas vedīs?

Otīlija. Tu. Kas tad cits.

Siergals. Vai tu negribēji teikt — tu un es? Ja tā — tad tā lieta var iet.

Tāmiņš. Un es lai te palieku viens? Nē, brāli Siergal, tev jāved vienam.

Otīlija. Zināms, ka vienam. Nevar taču Tāmiņa kungu atstāt, lai viņš te garlaikojas.

Siergals. Kā nagos, tā nagos! Velns tevi grūda tam zirgam zem kājām! (*Iziet.*)

Grumb a. Kā jūs tur... Jaunā sieva, kā jūs sauc?

Otīlija. Vai vairāk nepazīstat? Pošķu Otīlija! Agrāk dziedāju draudzes korī soprānu.

Grumb a. Nu, labi, Pošķu Otīlija, ej palīdzi viņam tās sakas uzmaukt kaklā.

Otīlija. Viņam?

Grumb a. Viņam vai zirgam, tā tava darīšana. Tikai ej.

Tāmiņš. Esat tik laipna. Mums te drusciņ jāparunājas.

Otīlija. Ja jūs, Tāmiņa kungs, vēlaties, tad es eju. (*Iziet.*)

Grumb a. Tas Siergals pavisam sajucis, ka sapinies ar tādu vēja triecēju. Tai jau prāta nav ne tik daudz, cik vistas kājā gaļas.

Tāmiņš. Tu viņu pazīsti?

Grumb a. Kā nē! Nelaba slava viņai kā ēna staigā pakaļ.

Tāmiņš. Lai viņi paši ar sevi tiek galā. Stāsti labāk, ko esi izdarījis.

G r u m b a. Ko esmu izdarījis? Trīs mēnešus ar nāvi esmu kāvies. Vēl tagad viņa no manis negrib atstāties.

T ā m i ņ š. Ne jau nu trīs. Kāds mēnesis esot, kamēr tu sācis staigāt.

G r u m b a. Pats redzi, kāda mana staigāšana. Jālec kā tizlam uz kokiem.

T ā m i ņ š. Glūda tev ar darbiem lielu gabalu aizsteidzies priekšā. Droši vien pats esi redzējis, kā nakts debesis blāzmo?

G r u m b a. Lai tikai neieskrien maisā, tik strauji iluminēdams.

T ā m i ņ š. Nebaidies. Viņš pats ar špickām apkārt nestaigā. Priekš viņa strādā tie, ko komunisti sauc par budžu rokaspuišiem. Arī tev tas pašam nav jādara. Tev tikai vajag organizēt. Naudu no Siergala tu dabūji?

G r u m b a. Tūkstoti.

T ā m i ņ š. Tūkstoti? Skaties, vecais blēdis divus simtus sev paņēmis.

G r u m b a. Zaglis! Es paredzēju, ka tā būs.

T ā m i ņ š. Nu, neuztraucies.

G r u m b a. Kā viņš iedrošinājās manu naudu zagti!

T ā m i ņ š. Nekliedz. Še tev tie divi simti, un turi muti ciet. Jā, un te tev vēl kaut kas.

G r u m b a. Kas te ir?

T ā m i ņ š. Strihnīns.

G r u m b a. Tu man dod ģifti?

T ā m i ņ š. Ja zini, ka strihnīns ir ģifts, tad droši vien zināsi, ka tā ir ļoti stipra ģifts.

G r u m b a. Esmu dzirdējis. Bet priekš kam?

T ā m i ņ š. Vai nu lai es tev stāstu! Gan reize un vajadzība gadīsies. Tikai tu rīkojies uzmanīgi, lieto dams sargies ieelpot pulvera putekļus. Sargies arī, ka neiekriti. Vajag to izdarīt tā, ka sodu tavā vietā saņem tavi ienaidnieki.

Grumba. Tas man būs viegli izdarāms. Mani ienaidnieki ir dieva ienaidnieki, un tādu man ir daudz.

Tāmiņš. Tagad tik vairs ilgi negaidi. Sāc organizēt, lai varu Ķiparam ziņot, ka ārzemju brāļu palīdzība netiek izšķiests velti.

Grumba. Līdz šim neko nedrīkstēju iesākt. Kad avīzē parādījās fotogrāfija, kur mēs ar Siergalu esam pirtī, — visi kolektīvistu bij kā spārnos. Ja nebūtu gulējis slims, tad nezin kur es tagad būtu. Un bij jānogaida, lai gadījumā aizdomas nekristu uz mani.

Siergals. Nu, baronlielskungs, rati gaida.

Otilija. Es ieliku daudz siena. Jums būs laba sēdēšana.

Grumba. Nu, tad es eju.

Otilija. Tu drīz būsi atpakaļ?

Grumba. Drīz. Līdz pašām mājām viņam nevarēdams mani vest.

Tāmiņš. Laimīgu ceļu! Pēc kāda laika es atkal atbraukšu un tevi atsaukšu.

Siergals. Tātāt, vai tu mani tā bez svētības domā palaist?

Otilija. Ko tur svētīt, pēc stundas būsi atpakaļ.

Tāmiņš. Nu, svētāt, svētāt.

Otilija. Nāc šurp. (*Siergals pieiet, Otilija to nobūco.*)

Siergals. Tā. Nu es varu braukt.

Otilija. Laimīgu ceļu! (*Palaiž pa durvīm. Atgriežas un koķetē ar Tāmiņu.*) Nu? Ko mēs darīsim? Ko jūs atkal tā skatāties?

Tāmiņš. Nākat. (*Iet un ved Otiliju uz divāna.*) Sēdēsim te un runāsimies.

Otilija. Runāsimies? Ko jūs man stāstīsiet?

Tāmiņš. Jūs stāstīsiet.

Otilija. Ko jūs gribat zināt?

Tāmiņš. Sakāt man — vai jūs savu jauno vīru arī mīlat?

Otīlija. Jauno? Ak es nelaimīgā! Ja zobosaties, es palikšu dusmīga.

Tāmiņš. Jūs mani pārpratāt. Es tā nedomāju.

Otīlija. Vai tad tūliņ jāmīlē, ja precas? Var iztikt, ja ir tikai draudzība.

Tāmiņš. Bet draugus arī parasti meklē sev līdzīgus. Un Siergalam trūkst daudz no tā, kas ir jums.

Otīlija. Tamdēļ atkal viņam ir kas cits. Viņam ir tas, kas man nav.

Tāmiņš. Nu?

Otīlija. Gribat zināt?

Tāmiņš. Gribu.

Otīlija. Viņam ir nauda. Viņš ir bagāts.

Tāmiņš. Būtu es to agrāk zinājis, tad nebūtu jūs laulājis.

Otīlija. Kāpēc? Nē. Laulāt jums vajadzēja, jo citādi man Siergals to naudu nedotu.

Tāmiņš. Vajadzēja!... Bet es tagad jūsu dēļ esmu izdarījis grēku. Es nedrīkstu laulāt tādus, starp kuriem nav īstas mīlestības. Arī jūs esat grēkojuse.

Otīlija. Blēņas. Man nav nekādu grēku. Es daru to, kas man patīk.

Tāmiņš. Jums blēņas, bet man pēc nāves apustulis Pēters plēsīs abas ausis par jūsu laulāšanu.

Otīlija. Nabadziņš! Nu kā lai es jums atlīdzinu par gaidāmajām sāpēm?

Tāmiņš. Otīlij. (*Apkampj to un skūpstā.*)

Otīlija (*izraujas un aizskrien*). Ai! Ko jūs darāt, sludinātāja kungs! Es pasūdzēšu savam vīram.

Tāmiņš. Nē, to jūs nedarīsāt! (*Paceļ uz rokām.*) Otīlij! (*Nes atpakaļ uz divāna.*)

Priekškars

PIEKTAIS CĒLIENS

Devītā aina

Grumbu istaba. Agrs rīts. Logā, pie kura sēž Grumba, dzies-
toša ugunsgrēka atspīdums. Priekškaram paceļoties, beidz zva-
nīt trauksmi.

Grumba (*sēž pie loga un skatās*). Beigts. (*Pa-
nāk uz istabas vidu.*) Ar tām mašīnām neviens vairs
nepļaus. Tanī šķūnī neviens vairs labību iekšā ne-
kraus. Dievs ir atriebts, ienaidnieki sodīti, un
nauda... nauda ir mana. (*Soļu troksnis.*) Nāk! Ne-
baidies, sirds! Grumba nav vainīgs. Viņš šonakt no
istabas soli nav ārā spēris. Viņš savu mašīnu šķūnī
aizdedzināt nevarēja. (*Apsēžas atkal pie loga.*)

*Kārlis un Fricis. Kārlim aparāts. Fricis no-
kūpējis melns. Stipri noguris.*

Kārlis. Es tev reiz teicu, ka aģents bez suņa nav
aģents. Nu, kā tu to dedzinātāju domā saķert? Ar
savu degunu tu viņa pēdas nesaodīsi. Te vajag mā-
cītu suni.

Fricis (*apsēžas*). Gan dabūsim. Ja ne es, tad
cits. Visi meklēsim, Kārli, paskaties — vai man
daudz mati nosviluši?

Kārlis. Oi, brālīt! Bet pamatīgi!... Uzacis un
plakstiņi tāpat.

Fricis. Jūs, Grumba, man nebijāt iedevis īstās
atslēgas. Nevarēju atslēgt šķūņa durvis. Kamēr es
vairāk reizes mēģināju pieskriet un atslēgt, iegāzās
jumts. Nevienu mašīnu neizvedām. (*Uzlec.*) Sātani
tādi! Nu, kā lai «Jaunā sēja» nākošu vasaru bez ma-
šīnām strādā?

Grumba. Nepareizo atslēgu tev esmu iedevis? Ne-
var būt. Rādi šurp! Ko nu muldi! Tā pate tak ir!

Fricis. Bet kāpēc es nevarēju atslēgt?

Grumba. Uztraukumā varbūt... nu, kā tad... caurumiņā zirnīs iespriedies!

Fricis. Vai es to varēju iedomāties! Ja būtu paspējis atslēgt, kad pirmo reizi pieskrēju, tad kādas mašīnas būtu izveduši. Oi! Sirds sāp! Ja es to dedzinātāju būtu noķēris, es viņu nožņaugtu! Nē. Nevaru sēdēt. Vajag meklēt. Vajaga meklēt! (*Izskrien.*)

Kārlis (*pakaļ*). Ja būtu suns, tad viegli atrastu.

Grumba. Jā. Atrastu jau gan šīs, kur tik daudz cilvēku skraidījuši. (*Atkal apsēžas pie loga.*)

Berta. Nu, ko tur glūni? Tevis dēļ jau varēja pat šī ēka degt, i tad tu nebūtu kustējies.

Grumba. Mana veselība man dārgāka nekā viss tas, kas tur sadega. Bez tam tur jau dzēsēju bij bez manis laba tiesa.

Berta (*apsēžas gultā*). Kaut jel to bandu drīzāk noķertu. Nu jau viņi sāk dedzināt pa malu malām. Cilvēkiem dzīvot vairs neļauj.

Grumba (*apsēžas blakus Bertai*). Sieviņ, tu apmierinājies. Vai vēl no saviem dusmās teiktajiem vārdiem neesi atsacījusēs? Es jau gaidu, ka mēs atkal salabsim.

Berta. Ej nost! Es tevi nevaru ciest. Kad ugunsgrēks jāiet dzēst, tad viņš slims, bet nav vēl ogles beigušas kvēlot, kad viņš jau vesels.

Grumba ārā pa durvīm.

Lidija. Kurp nu?

Berta. Laid, lai skrien.

Lidija. Vai atkal sarājāties?

Berta. Tā jau bij. Arvien dulnāks paliek. Negaidīšu vairs. Lūgšu tavu vīru, lai noņem no manis to slogu. Diezgan viņš ir žēlots. Nu, padomā tik, šonakt pat — deg šķūnis, bet viņš kūko pie loga. Kaut pirkstu būtu pakustinājis, lai palīdzētu glābt.

Lidija. Tā jau Mārcis vakar teica, ka nu jāsūtot prom. Esot vesels. Iet varot.

Berta. Tad jau labi. Tikšu vaļā no tām mokām. Skaties, ārā jau liela diena. Jāiet rīkot sivēnu barotājas.

Lidija. Mani telēni arī būs nogaidījušies. Nu, bet tur jau būs izdarīts bez manis. Iešu tev līdz apskatīties, kādi tev tie ēdāji.

Grumba (*ienāk*). Vai nebūtu laiks kustoņus barot? (*Apsēžas pie loga.*)

Berta. Gan es pate zināšu, kas jādara.

Kārlis un Fricis.

Kārlis. Māt, skaties, kādu lielu pogu es atradu netālu aiz šķūņa.

Fricis. Viņš domā, ka tā esot izkrituse dedzinātājam.

Kārlis. Zināms, ka dedzinātājam.

Fricis. Ej nu ej!

Lidija. Rādi man ar! Nu, ja tā būtu dedzinātāja poga, tad viņš mums tikpat kā rokā.

Kārlis. Nu? (*Uz Frici.*) Vai es neteicu, ka poga noderēs, lai atrastu vainīgo? Kam viņa pieder?

Lidija. Pate viņu kādreiz esmu šuvuse pie svārkiem.

Kārlis. Pie Akota svārkiem?

Lidija. Vai nu pie cita...

Kārlis (*aizsviež pogu*). Jūs man visus plānus sajaucāt.

Lidija. Ko tad domāji darīt?

Kārlis. Milicijai gribēju nodot.

Lidija (*uz Frici*). Vai tad tu nepazini?

Fricis. Redzēta izlikās, bet nevarēju atcerēties, kur... Zināju tikai to, ka pogu esmu redzējis godīgam cilvēkam.

Berta. Puikas, ieēdat un ejat nogulēties. Jums

jau vairs nemaz asiņu nav vaigos. Mēs iesim pie sivēniem. (*Iziet.*)

Grumba. Godīgam cilvēkam!... Bet es to pogu paceļu. Es viņu nesīšu uz miliciju! Lai tur uzzin, kā viņa varēja nokļūt šķūņa otrā pusē.

Fricis. Jūs domājat — mans tēvs?

Grumba. Paši laiž uguni klāt, lai citiem uzgrieztu vainu. Pazīstam mēs jūs! Zinām, ko no jums var sagaidīt! Bet tā, kundziņi, nebūs!

Fricis. Neapvainojat manu tēvu!

Grumba. Es to lietu uz pēdām likšu izmeklēt. (*Izskrien.*)

Fricis. Nudien, tavs vecis ir traks!

Kārlis. Pilnīgi tev piekritu. Bet lai viņš skrien. Mēs pa to laiku iekodīsim. Vai ne?

Fricis. Nemaz negribas.

Kārlis. Nepļāpā. Še — iestreb rūgušpienu. Te būs smērs. Un te — maizītes klaips. (*Sāk ēst.*) Šonakt mēs krietni ierāvām, visu diķi izsmēlām sausu.

Fricis. Mūsu saimniecībai vajag iegādāties ugunsdzēsamo sprici. Ja izceļas uguns — ar spaiņiem neapdzēsīsi. Netiek nemaz klāt uzliet.

Grumba. Kārli! Ūdeni!

Kārlis. Kas tev ir?

Grumba. Deg! Lauž muguru!

Berta (*ienāk*). Kārli, skrej meklē Akotu!

Fricis. Kas nu atkal?...

Berta. Un tu ar! Skrejat ātri! Kliezgat!

Puikas izmanās. Berta grib iet, Grumba viņu aiztur.

Grumba. Paliec!

Berta. Ko vajag?

Grumba. Sivēni krīt.

Berta. Tu to gifti iebēri ēdienā?

Grumba. Olga... Es devu. Dodot uzbira uz

ieskrabātā pirksta. Baidīdamies asinis sagiftēt, nosūkāju pirkstu un... Neiedomājos, ka tā būs mana nāve. Deg! Vainu gribēju uzgriezt tev. Palīdzi! Glābjat! (*Nokrīt uz ceļiem.*)

Berta. Nelietis!

Lidija (*iekšā*). Piecpadsmīt gabali beigti.

Berta. Redz, kur vainīgais!

Grumba. Es? Nē! Tāmiņš, Siergals... Ai! (*Mocās.*) Krampji... Viņi deva ģifti! Viņi deva naudu! (*Izrauļ no kabatas vistokli un izsviež.*) Saņēmu no viņiem naudu un nāvi! Te ir! Par tūkstots rubļiem pārdevu savu dzīvību!

Berta. Kas aizdedzināja šķūni?

Grumba. Olga... Es viņu nopirku... (*Krampji.*) Palīdzat! Glābjat! (*Atkal uznāk krampji un saliec Grumbu kāsi. Grumba nokrācas un mirst, krampju sarauts.*)

Berta. Beigts.

Lidija. Neprāta cilvēks.

Akots. Kas te noticis?

Berta. Te ir...

Akots. Miris?

Berta. Mūsu dzīves postītājs. Dedzinātājs un nāves zāļu kaisītājs.

Lidija. Sivēniem iebēris ģifti. Piecpadsmīt gabali beigti.

Berta. Guļ. Mēlītes zobos iecirtuši... mani mazie sivēniņi. (*Raud.*)

Akots (*pie loga*). Vītoliņ, zvani trauksmi!

Berta. Ko gribi darīt?

Akots. Nodot sevi kolektīvistiem, lai soda.

Ārā sāk zvanīt.

Lidija. Par ko tad sevi?

Akots. Neesmu izpildījis partijas uzdevumus. Ne-

redzēju, ka šīs svētās žurkas posta mūsu «Jauno sēju».

Berta. Es iešu tev līdz. Es esmu vairāk vainīga. Lūgdama tevi žēlot slimu ienaidnieku, ataicināju nelaimi.

Akots, Berta un Lidija iziet.

Kārlis. Frici! (*Pieglaužas.*) Mīļais Frici!

Fricis. Nu, draugs?

Kārlis. Es... es... (*Valda elsas.*)

Fricis. Tēva žēl?

Kārlis (*paskatās uz mirušo, tad saņemās*). Nē. Nav. Bet es...

Fricis. Nu?

Kārlis. Es gribētu jau rītu būt liels.

Fricis. Un tad?

Kārlis. Tad? Tad es strādāšu — un strādāšu ne tā kā mans tēvs.

Priekškars

Publicēts pēc pirmizdevuma (Maskava, izd. «Prometejs», 1931)